

EVROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 11.6.2013
COM(2013) 404 final

2013/0185 (COD)

Predlog

DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

o nekaterih pravilih, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami v nacionalni zakonodaji zaradi kršitev določb zakonodaje o konkurenci držav članic in Evropske unije

(Besedilo velja za EGP)

{SWD(2013) 203 final}

{SWD(2013) 204 final}

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

1. OZADJE PREDLOGA

1.1. Splošno ozadje

Uredba št. 1/2003¹ je podlaga za veljavnost pravil EU, ki prepovedujejo protikonkurenčne sporazume (vključno s karteli) in zlorabe prevladujočega položaja (v nadaljnjem besedilu: pravila konkurence EU) ter so določena v členih 101 in 102 Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: PDEU), tako da določajo pogoje, pod katerimi Komisija, nacionalni organi, pristojni za konkurenco (v nadaljnjem besedilu: NOPK), in nacionalna sodišča uporabljajo te določbe v posamičnih zadevah.

Uredba št. 1/2003 Komisiji in NOPK podeljuje pristojnosti za uporabo členov 101 in 102 PDEU². Komisija lahko nalaga globe podjetjem, ki so kršila te določbe³. Pristojnosti NOPK so določene v členu 5 Uredbe št. 1/2003. Uporaba pravil konkurence EU s strani Komisije in NOPK na splošno pomeni javno izvrševanje zakonodaje EU o konkurenci.

Poleg javnega izvrševanja neposredni učinek členov 101 in 102 PDEU pomeni, da njune določbe za osebe zasebnega prava ustvarjajo pravice in obveznosti, ki jih je mogoče uveljavljati pred nacionalnimi sodišči držav članic⁴. V tem primeru govorimo o zasebnem izvrševanju pravil konkurence EU.

Odškodninski zahtevki za kršitve člena 101 ali 102 PDEU pomenijo pomembno področje zasebnega izvrševanja zakonodaje EU o konkurenci. Iz neposrednega učinka prepovedi v členih 101 in 102 PDEU izhaja, da lahko vsakdo zahteva nadomestilo za škodo, ki jo je utrpel, če obstaja vzročna zveza med takšno škodo in kršitvijo pravil konkurence EU⁵. Oškodovanci morajo imeti možnost zahtevati nadomestilo ne le za dejansko škodo, ki so jo utrpeli (*damnum emergens*), ampak tudi za dobiček, za katerega so bili prikrajšani (izgubljeni dobiček ali *lucrum cessans*), in plačilo obresti⁶. Nadomestila za škodo, povzročeno s kršitvami pravil konkurence EU, ni mogoče pridobiti v okviru javnega izvrševanja. Za dodelitev nadomestila niso pristojni Komisija in NOPK, ampak nacionalna sodišča v skladu z nacionalnim civilnim materialnim in procesnim pravom.

Spoštovanje pravil konkurence EU se tako zagotavlja prek odločnega javnega izvrševanja s strani Komisije in NOPK skupaj z zasebnim izvrševanjem s strani nacionalnih sodišč.

1.2. Razlogi za predlog in njegovi cilji

Namen tega predloga je zagotoviti učinkovito izvrševanje pravil konkurence EU:

¹ Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL L 1, 4.1.2003, str. 1). S 1. decembrom 2009 sta člena 81 in 82 Pogodbe o Evropski skupnosti postala člena 101 in 102 PDEU. Njuna vsebina se ni spremenila.

² V členih 4 oziroma 5 Uredbe št. 1/2003.

³ Člen 23 Uredbe št. 1/2003.

⁴ Člen 6 Uredbe št. 1/2003. Glej tudi zadevo C-127/73, *BRT proti SABAM*, Recueil 1974, str. 51, točka 16, ter zadevo C-282/95 P, *Guérin Automobiles proti Komisiji*, Recueil 1997, str. I-1503, točka 39.

⁵ Glej zadevo C-453/99, *Courage in Crehan*, Recueil 2001, str. I-6297, združene zadeve C-295/04 do C-298/04, *Manfredi*, ZOdl. 2006, str. I-6619, zadevo C-360/09, *Pfleiderer AG proti Bundeskartellamt*, ZOdl. 2011, str. I-5161, ter zadevo C-199/11, *Evropska skupnost proti Otis NV in drugi*, ZOdl. 2012, str. I-0000.

⁶ Glej zadevo *Manfredi* iz opombe št. 5, točka 95.

- (i) z optimizacijo součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja zakonodaje o konkurenci ter
- (ii) z zagotavljanjem žrtvam kršitev pravil konkurence EU, da lahko pridobijo polno nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli.

Optimizacija součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja zakonodaje o konkurenci

Vsplošno izvrševanje pravil konkurence EU se najbolje zagotavlja z dopolnjevanjem javnega in zasebnega izvrševanja. Vendar pa veljavni pravni okvir ne ureja primerno součinkovanja obeh elementov izvrševanja zakonodaje EU o konkurenci.

Podjetje, ki preučuje možnosti sodelovanja z organom, pristojnim za konkurencu, v okviru njegovega programa prizanesljivosti (pri čemer podjetje prizna svoje sodelovanje v kartelu v zameno za imuniteto pred globo ali njeno znižanje), v času sodelovanja ne more vedeti, ali bodo imele žrtve kršitve zakonodaje o konkurenci dostop do informacij, ki jih je prostovoljno predložilo organu, pristojnemu za konkurencu. Sodišče Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: Sodišče) je zlasti v svoji sodbi *Pfleiderer*⁷ iz leta 2011 menilo, da je v primeru neobstoja določb zakonodaje EU nacionalno sodišče pristojno na podlagi nacionalne zakonodaje in v vsaki posamezni zadevi odločiti, ali bo dovolilo razkritje dokumentov, vključno z dokumenti v okviru programa prizanesljivosti. Pri odločanju o tem bi moralo nacionalno sodišče pretehtati tako interes varstva učinkovitega javnega izvrševanja pravil konkurence EU kot interes zagotavljanja možnosti učinkovitega uresničevanja pravice do polnega nadomestila. To bi lahko v zvezi z razkritjem dokazov iz spisov organov, pristojnih za konkurencu, vodilo do protislovnih odločitev med državami članicami in celo znotraj posamezne države članice. Poleg tega posledična negotovost glede tega, ali bodo informacije v zvezi s prizanesljivostjo razkrite, verjetno vpliva na odločitev podjetja, ali bo sodelovalo z organi, pristojnimi za konkurencu, v okviru njihovega programa prizanesljivosti. Če na ravni EU ni določeno pravno zavezujoče ukrepanje, bi lahko tveganje razkritja določenih dokumentov v postopkih z odškodninskimi tožbami pred nacionalnimi sodišči zelo oslabilo učinkovitost programov prizanesljivosti (ki pomenijo zelo pomemben instrument javnega izvrševanja pravil konkurence EU).

Potreba po urejanju součinkovanja zasebnega in javnega izvrševanja je bila potrjena tudi v odgovorih zainteresiranih strani v okviru javnega posvetovanja o Beli knjigi o odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES (v nadaljnjem besedilu: Bela knjiga)⁸ iz leta 2008 ter v okviru javnega posvetovanja za skladen evropski pristop h kolektivnim pravnim sredstvom leta 2011⁹. Tudi v resoluciji vodij evropskih organov, pristojnih za konkurencu, iz maja 2012 je bil poudarjen pomen varstva gradiv iz programa prizanesljivosti v okviru civilnih odškodninskih tožb¹⁰. Evropski parlament je večkrat poudaril bistveni pomen javnega izvrševanja na področju konkurence in pozval Komisijo, naj zagotovi, da zasebno izvrševanje ne bo ogrozilo učinkovitosti programov prizanesljivosti ali poravnalnih postopkov¹¹.

⁷ Zadeva C-360/09, *Pfleiderer AG proti Bundeskartellamt*, ZOdl. 2011, str. I-5161.

⁸ COM(2008) 165 final; glej tudi delovni dokument služb Komisije, priložen Beli knjigi, SEC(2008) 404.

⁹ Javno posvetovanje „Za skladen evropski pristop h kolektivnim pravnim sredstvom“, glej http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/index_en.html.

¹⁰ Resolucija o srečanju vodij evropskih organov, pristojnih za konkurencu, z dne 23. maja 2012, Varstvo gradiv prizanesljivosti v okviru zasebnih odškodninskih tožb, ki je na voljo na: http://ec.europa.eu/competition/ecn/leniency_material_protection_en.pdf.

¹¹ Glej resoluciji Evropskega parlamenta z dne 2. februarja 2012 o usklajenem evropskem pristopu h kolektivnim tožbam naproti (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012->

Prvi glavni cilj tega predloga je tako optimizacija součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja pravil konkurence EU, da bi Evropski komisiji in NOPK zagotovili možnost ohranitve politike odločnega javnega izvrševanja, žrtvam kršitve zakonodaje o konkurenci pa možnost pridobitve nadomestila za škodo, ki so jo utrpeli.

Zagotovitev učinkovitega uresničevanja pravice žrtev do polnega nadomestila

Drugi glavni cilj je zagotoviti, da lahko žrtve kršitev pravil konkurence EU učinkovito pridobijo nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli.

Čeprav pravico do polnega nadomestila zagotavlja sama PDEU in je del pravnega reda EU, pa je uresničevanje te pravice v praksi pogosto oteženo ali skoraj nemogoče zaradi veljavnih pravil in postopkov. Četudi je bilo nedavno mogoče opaziti določene znake izboljšav v nekaterih državah članicah, pa je do zdaj večina žrtev kršitev pravil konkurence EU v praksi le redko pridobila nadomestilo za škodo, ki jo je utrpela.

Komisija je že davnega leta 2005 v svoji Zeleni knjigi o odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES¹² (v nadaljnjem besedilu: Zelena knjiga) opredelila glavne ovire za učinkovitejši sistem postopkov z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil. Danes iste ovire še naprej obstajajo v veliki večini držav članic. Povezane so:

- (i) s pridobivanjem dokazov za utemeljitev zadeve;
- (ii) s pomanjkanjem učinkovitih mehanizmov kolektivnih pravnih sredstev, zlasti za potrošnike in MSP;
- (iii) s pomanjkanjem jasnih pravil o ugovoru nadaljnjega prenosa;
- (iv) z neobstojem jasne dokazne vrednosti odločitev NOPK;
- (v) s sposobnostjo vložiti odškodninsko tožbo na podlagi odločbe organa, pristojnega za konkurenco, o obstoju kršitve; in
- (vi) z načinom ocenjevanja škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil.

Poleg teh posebnih bistvenih ovir za učinkovito pridobitev nadomestila se je izkazalo, da so med nacionalnimi pravnimi pravili, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil, velike razlike in da so se v zadnjih letih te razlike le še poglobile. Te razlike so lahko vzrok pravne negotovosti za vse stranke v postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil, kar lahko vodi do neučinkovitega zasebnega izvrševanja pravil konkurence, zlasti v čezmejnih primerih.

Za izboljšanje razmer je drugi glavni cilj tega predloga, da se žrtvam kršitev pravil konkurence EU po vsej Evropi zagotovi dostop do učinkovitih mehanizmov za pridobitev polnega nadomestila za škodo, ki so jo utrpeli. To bo vodilo do enakopravnejših konkurenčnih pogojev za podjetja na notranjem trgu. Poleg tega bo to v primeru povečanja verjetnosti, da bodo morali kršitelji členov 101 ali 102 PDEU nositi stroške lastne kršitve, ne le odpravilo stroške žrtev nezakonitega ravnanja, ampak bo tudi spodbujalo boljše upoštevanje pravil konkurence EU.

Komisija je za doseganje tega cilja predložila konkretne predloge politik v svoji Beli knjigi iz leta 2008. V javnem posvetovanju o Beli knjigi so civilna družba in zainteresirane institucije,

[0021+0+DOC+XML+V0//SL](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0031+0+DOC+XML+V0//SL) in o letnem poročilu o politiki konkurence EU (2011/2094(INI)) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0031+0+DOC+XML+V0//SL>.

¹² COM (2005) 672 final; glej tudi delovni dokument služb Komisije, priložen Zeleni knjigi, SEC(2005) 1732.

kot sta Evropski parlament¹³ in Evropski ekonomsko-socialni odbor¹⁴, v veliki večini pozdravile te ukrepe politik in pozvale k pripravi posebne zakonodaje EU na področju postopkov z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil¹⁵.

1.3. Veljavni pravni akti na področju, na katero se nanaša predlog

- Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU]
 - V skladu s členom 2 nosi dokazno breme stranka, ki domneva kršitev člena 101(1) ali člena 102 PDEU. Če toženec uveljavlja ugodnost iz člena 101(3) PDEU, nosi dokazno breme za to, da so pogoji iz navedenega odstavka izpolnjeni. Ta pravila veljajo za javno izvrševanje in za postopke v zvezi z nadomestilom za škodo, povzročeno s kršitvijo člena 101 ali 102 PDEU.
 - Člen 15(1) določa, da lahko v postopkih za uporabo člena 101 ali 102 PDEU nacionalna sodišča zaprosijo Komisijo, naj jim pošlje informacije, s katerimi razpolaga. Obvestilo Komisije o sodelovanju med Komisijo in sodišči držav članic EU pri uporabi členov 101 in 102 PDEU¹⁶ dopolnjuje razlago in uporabo te določbe v praksi.
 - Člen 16(1) določa, da nacionalna sodišča pri odločanju o sporazumih, odločitvah ali usklajenih ravnanjih iz člena 101 ali 102 PDEU, ki so že predmet sklepa Komisije, ne morejo sprejeti odločitev v nasprotju s takšnim sklepom. Nacionalna sodišča se morajo tudi izogibati odločitvam, ki bi nasprotovale odločitvi, kakršno namerava sprejeti Komisija v tekočem postopku. Zato lahko nacionalno sodišče oceni, ali je potrebno, da svoje postopke ustavi.
- Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah¹⁷. Pod pogoji iz navedene uredbe so sodišča držav članic pristojna za odločanje v postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil, sodbe v takšnih postopkih pa se priznavajo in izvršujejo v drugih državah članicah.
- Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 ureja sodelovanje med sodišči različnih držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah, torej tudi v postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil¹⁸.

¹³ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 26. marca 2009 o Beli knjigi o odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES (2008/2154(INI)).

¹⁴ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora z dne 25. marca 2009 o beli knjigi o odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES (UL C 228, 22.9.2009, str. 40).

¹⁵ Glej Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 2. februarja 2012 o letnem poročilu o politiki konkurence EU (2011/2094(INI)).

¹⁶ UL C 101, 27.4.2004, str. 54.

¹⁷ Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 12, 16.1.2001, str. 1). To uredbo je pred nedavnim nadomestila Uredba (EU) št. 1215/2012 z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 351, 20.12.2012, str. 1), katere večina določb bo začela veljati 10. januarja 2015.

¹⁸ Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (UL L 174, 27.6.2001, str. 1).

- Člen 6(3) Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta vsebuje pravila o pravu, ki se uporabi v postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil¹⁹.
- Uredba (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta²⁰ uvaja evropski postopek v sporih majhne vrednosti, ki je namenjen poenostavitvi in pospešitvi postopkov v zvezi s spori majhne vrednosti v čezmejnih zadevah ter znižanju stroškov takšnih postopkov.
- Direktiva 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta od držav članic zahteva, da zagotovijo možnost mediacije v vseh civilnih in gospodarskih zadevah, torej tudi v postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil²¹.
- Člen 15(4) Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004²² določa, da se dokumentacija, pridobljena z dostopom do spisa Komisije, uporabi samo v sodnih ali upravnih postopkih za uporabo členov 101 in 102 PDEU. Obvestilo Komisije o pravilih za vpogled v spis²³ določa podrobnejša pravila glede dostopa do spisa Komisije in uporabe navedenih dokumentov.
- Obvestilo Komisije o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah (v nadaljnjem besedilu: Obvestilo o prizanesljivosti)²⁴ vsebuje pravila o pogojih, pod katerimi lahko podjetja sodelujejo s Komisijo v okviru njenega programa prizanesljivosti, da bi jim bila v kartelni zadevi priznana imuniteta pred globo ali odobreno znižanje globe. V odstavku 33 določa, da je dostop do izjav podjetij dovoljen samo naslovljencem obvestila o nasprotovanju, če se, skupaj s pravnimi predstavniki, ki so pridobili dostop v njihovem imenu, zavežejo, da ne bodo z mehaničnimi ali elektronskimi sredstvi naredili kopije informacij iz izjave podjetja ter da bodo zagotovili, da se bodo informacije, pridobljene na podlagi izjave podjetja, uporabljale samo v namene iz Obvestila o prizanesljivosti. Drugim strankam, kot so pritožniki, ne bo dovoljen dostop do izjav podjetij. Ta posebna zaščita izjave podjetja ni upravičena od trenutka, ko prosilec razkrije njeno vsebino tretjim osebam. Poleg tega Obvestilo Komisije o vodenju postopkov poravnave za sprejetje odločb v skladu s členoma 7 in 23 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 v kartelnih zadevah (v nadaljnjem besedilu: Obvestilo o poravnavi)²⁵ določa okvir za nagrajevanje sodelovanja s Komisijo, ki vodi postopek zaradi uporabe člena 101 PDEU v kartelnih zadevah (v nadaljnjem besedilu: poravnalni postopek Komisije). V odstavku 39 Obvestila o poravnavi so določena pravila glede razkrivanja vlog za poravnavo nacionalnim sodiščem.

¹⁹ Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (UL L 199, 31.7.2007, str. 40).

²⁰ Uredba (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti (UL L 199, 31.7.2007, str. 1).

²¹ Direktiva 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 136, 24.5.2008, str. 3).

²² Uredba Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma 81 in 82 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (UL L 123/18, 27.4.2004, str. 18).

²³ Obvestilo Komisije o pravilih za vpogled v spis Komisije v zadevah na podlagi členov 81 in 82 Pogodbe ES, členov 53, 54 in 57 Sporazuma EGP in Uredbe Sveta (ES) št. 139/2004 (UL C 325/07, 22.12.2005, str. 7).

²⁴ Obvestilo Komisije o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah (UL C 298, 8.12.2006, str. 17).

²⁵ UL C 167, 2.7.2008, str. 1.

2. REZULTATI POSVETOVANJ Z ZAINTERESIRANIMI STRANMI IN OCEN UČINKA

2.1. Posvetovanje z zainteresiranimi stranmi

Tako Zelena knjiga iz leta 2005 kot Bela knjiga iz leta 2008 sta sprožili obsežno razpravo med zainteresiranimi stranmi in predložene so bile številne pripombe²⁶. V okviru javnega posvetovanja je bila izkazana splošna podpora splošnemu pristopu Komisije v zvezi z omogočanjem odškodninskih tožb zaradi kršitve protimonopolnih pravil. Udeleženci so pozdravili temeljno načelo nadomestitve škode in posledično izbiro Komisije, da ne predlaga ukrepov, kot so skupinske tožbe (podobne tistim v ZDA), obširno razkritje dokazov v predhodnem postopku ali večkratni zneski odškodnin, ki bi imeli predvsem odvračilni značaj. V veliki meri so se strinjali o ovirah, ki žrtvam kršitev pravil konkurence preprečujejo učinkovito uveljavljanje pravnih sredstev. Vendar pa so bila izražena različna mnenja glede vsebinskih ukrepov, predlaganih za reševanje opredeljenih težav.

Komisija je leta 2011 izvedla javno posvetovanje za skladen evropski pristop h kolektivnim pravnim sredstvom²⁷. Na podlagi odgovorov zainteresiranih strani in stališča Evropskega parlamenta²⁸ je raje izbrala horizontalni pristop k temu vprašanju, kot da bi v ta predlog vključila posebne konkurenčne določbe o kolektivnih pravnih sredstvih. Sprejetje takega horizontalnega pristopa omogoča skupna pravila o kolektivnih pravnih sredstvih na vseh področjih politike, na katerih je škoda pogosto razpršena, zaradi česar potrošniki in MSP le stežka pridobijo odškodnino. Komisija je kot prvi korak horizontalnega pristopa h kolektivnim pravnim sredstvom sprejela sporočilo „Evropskemu okviru za kolektivne odškodninske tožbe naproti“²⁹ in priporočilo o skupnih načelih mehanizmov kolektivnih pravnih sredstev v državah članicah v zvezi s prepovedmi kršitev pravic iz prava Unije in odškodnino zanje³⁰.

Poleg tega je leta 2011 izvedla tudi javno posvetovanje o osnutku smernic za ocenjevanje škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil³¹. To je omogočilo vpogled v številne metode, ki se uporabljajo za ocenjevanje škode v odškodninskih tožbah, ter pojasnjuje prednosti in pomanjkljivosti teh metod. Institucionalne in druge zainteresirane strani so na splošno pozdravile zamisel o izdaji nezavezujočih smernic za ocenjevanje škode, povzročene s kršitvami protimonopolnih pravil³².

²⁶ Pisne pripombe, ki jih je Komisija prejela v času javnega posvetovanja, so na voljo na spletnih straneh: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/green_paper_comments.html (posvetovanje o Zeleni knjigi) in: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/white_paper_comments.html (posvetovanje o Beli knjigi).

²⁷ Glej opombo 9 zgoraj.

²⁸ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 2. februarja 2012 o usklajenem evropskem pristopu h kolektivnim tožbam naproti (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0//SL>.

²⁹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij „Evropskemu horizontalnemu okviru za kolektivna pravna sredstva naproti“ COM(2013) 401 final.

³⁰ Priporočilo Komisije o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije, C(2013) 3539 final.

³¹ Javno posvetovanje o osnutku smernic: Ocenjevanje škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitve členov 101 ali 102 Pogodbe. Informacije so na voljo na:

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html.

³² Prispevki, prejeti v okviru javnega posvetovanja, so na voljo na: http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html#contributions.

2.2. Zbiranje in uporaba zunanjih strokovnih mnenj

Komisija je za pripravo Zelene knjige iz leta 2005³³, Bele knjige iz leta 2008³⁴ in osnutka smernic za ocenjevanje škode iz leta 2011³⁵ naročila zunanje študije.

2.3. Ocena učinka

Pred predlagano direktivo je bila pripravljena ocena učinka, ki je v veliki meri upoštevala ugotovitve ocene učinka Bele knjige. Ponovnega razmisleka niso bili deležni zlasti ukrepi, ki so bili izključeni iz Bele knjige zaradi svoje predvidene neučinkovitosti ali previsokih stroškov.

Poročilo o oceni učinka³⁶ se je osredotočalo na štiri možnosti za nadaljnjo pobudo, usmerjeno v optimizacijo součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja pravil konkurence EU ter zagotavljanje učinkovitejšega pravnega okvira za postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve pravil konkurence EU po vsej Evropi. Te možnosti so zajemale možnost neukrepanja na ravni EU, možnost pravno nezavezujočega pristopa in dve možnosti pravno zavezujočega ukrepanja na ravni EU.

Najprimernejša možnost – ki je podlaga tega predloga direktive – se šteje za stroškovno najučinkovitejši način uspešnega doseganja zastavljenih ciljev. Upošteva tako bistvene pripombe z javnih posvetovanj, izvedenih v zadnjih osmih letih, kot novejši zakonodajni in pravosodni razvoj na ravni EU in nacionalni ravni.

3. PRAVNI ELEMENTI PREDLOGA

3.1. Pravna podlaga predloga

Izbira pravne podlage za evropski ukrep mora temeljiti na objektivnih dejavnikih, ki so lahko predmet sodnega nadzora. Ti vključujejo namen in vsebino ukrepa. Ta predlog direktive temelji na členih 103 in 114 PDEU, saj si prizadeva doseči dva enako pomembna cilja, ki sta neločljivo povezana, in sicer (a) uveljaviti načela iz členov 101 in 102 PDEU ter (b) zagotoviti enakopravnejše konkurenčne pogoje za podjetja, ki delujejo na notranjem trgu, državljanom in podjetjem pa olajšati uporabo njihovih pravic, ki izhajajo iz notranjega trga.

Kar zadeva prvi cilj, je Sodišče pojasnilo, da bi bila ogrožena polna učinkovitost pravil konkurence EU in zlasti polni učinek prepovedi iz teh pravil v praksi, če ne bi mogel vsakdo zahtevati odškodnine za izgubo, ki mu je bila povzročena s pogodbo ali z ravnanjem, ki lahko omejuje ali izkrivlja konkurenco. Menilo je, da postopki z odškodninskimi tožbami krepijo učinek pravil konkurence EU in da lahko tako pomembno prispevajo k ohranjanju učinkovite konkurence v EU³⁷. Namen tega predloga direktive je izboljšanje pogojev, pod katerimi lahko oškodovanci zahtevajo odškodnino, in optimiziranje součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja členov 101 in 102 PDEU, s čimer se s predlogom jasno uveljavljajo zadevne določbe. Zato mora predlagana direktiva temeljiti na členu 103 PDEU.

³³ „Študija o pogojih odškodninskih zahtevkov v primerih kršitve pravil konkurence ES“ je na voljo na: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>.

³⁴ Študija „Povečanje učinkovitosti postopkov z odškodninsko tožbo zaradi kršitve protimonopolnih pravil v EU: vpliv na blaginjo in možni scenariji“ je na voljo na: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/impact_study.pdf.

³⁵ Študija „Ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil – Nezavezujočim smernicam za sodišča naproti“ je na voljo na:

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf.

³⁶ Delovni dokument služb Komisije, Poročilo o oceni učinka, Odškodninske tožbe zaradi kršitve protimonopolnih pravil EU, Strasbourg 11-6-2013, SWD(2013) 203 final.

³⁷ Glej opombo 5 zgoraj.

Vendar pa ta pravna podlaga sama po sebi ne zadošča, saj tako namen kot vsebina predlagane direktive posegata tudi na druga pravna področja. V resnici je namen predlagane direktive obsežnejši kot le zagotavljanje učinkovitosti členov 101 in 102 PDEU. Posledica trenutnih razlik v nacionalnih pravilih na področju postopkov z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve pravil konkurence EU, vključno s součinkovanjem takšnih postopkov in javnega izvrševanja pravil konkurence EU, so očitno neenaki pogoji na notranjem trgu. Te očitne razlike so bile opisane že v primerjalni študiji iz leta 2004³⁸ ter v Beli knjigi iz leta 2008 in priloženi omeni učinka. Od tedaj so se te razlike še poglobile, saj je že manjše število držav članic doseglo različen napredek na področju zakonodaje in pravosodja.

Primer razlik so različna nacionalna pravila, ki se uporabljajo za dostop do dokazov. Nekaj držav članic ima ustrezna pravila o razkrivanju dokumentov v postopku pred nacionalnim sodiščem, pri drugih pa pomanjkanje takšnih pravil pomeni, da žrtve kršitve zakonodaje o konkurenci, ki uveljavljajo nadomestilo za utrpelo škodo, nimajo učinkovitega dostopa do dokazov. Drugi primeri so povezani z nacionalnimi pravili o nadaljnjem prenosu (kjer imajo obstoječe razlike precejšnje posledice na eni strani za sposobnost neposrednih/posrednih kupcev, da učinkovito zahtevajo odškodnino, na drugi strani pa za možnosti toženca, da se izogne obveznosti plačila nadomestila za povzročeno škodo) in dokazni vrednosti odločb NOPK v naknadnih odškodninskih tožbah ter z nacionalnimi pravili, ki so relevantna za ocenjevanje škode, povzročene s kršitvijo protimonopolnih pravil (npr. obstoj domneve škode).

Zaradi te očitne raznolikosti nacionalnih zakonodaj tožniki pravila, ki se uporabljajo v nekaterih državah članicah, štejejo za precej primernejša za učinkovito vlaganje odškodninskih tožb zaradi kršitve protimonopolnih pravil v navedenih državah članicah, kot pa pravila v drugih državah članicah. Te razlike so vzrok neenakosti in negotovosti glede pogojev, pod katerimi lahko oškodovanci (državljeni in podjetja) uresničujejo svojo pravico do nadomestila, ki izhaja iz PDEU, ter za vpliv na učinkovitost takšne pravice. Kadar pravila o pristojnosti dovoljujejo tožniku, da vloži tožbo v eni od teh držav „z ugodno zakonodajo“, ter kadar ima tožnik potrebne vire in spodbude, da to stori, je zato dejansko precej verjetneje, da bo učinkovito uveljavljal svojo pravico do nadomestila iz prava EU, kot če tožbe v takšni državi ne bi mogel vložiti. Ker oškodovanci z zahtevki manjše vrednosti in/ali skromnejšimi viri za vložitev odškodninske tožbe ponavadi izberejo sodišče države članice svojega prebivališča ali sedeža poslovne enote (eden od razlogov za to je, da si zlasti potrošniki in manjša podjetja ne morejo privoščiti izbire sodišča v državi članici z ugodnejšo zakonodajo), obstaja tveganje, da bodo razlike v nacionalnih pravilih vodile do neenakih pogojev, kar zadeva odškodninske tožbe, in da bodo vplivale na konkurenco na trgih, na katerih poslujejo ti oškodovanci.

Podobno te očitne razlike pomenijo, da so podjetja s poslovnimi enotami in poslovnimi dejavnostmi v več državah članicah izpostavljena precej raznolikim stopnjam tveganja, da bodo spoznana za odgovorna kršitev zakonodaje o konkurenci. To neenako zagotavljanje uresničevanja pravice do nadomestila iz prava EU lahko vodi do konkurenčne prednosti za podjetja, ki so kršila člen 101 ali 102 PDEU, vendar nimajo sedeža ali ne poslujejo v eni od držav članic z „ugodno zakonodajo“. Po drugi strani je neenako zagotavljanje uresničevanja zadržek pri uresničevanju pravice do ustanavljanja in zagotavljanja blaga ali storitev v tistih državah članicah, v katerih se uresničevanje pravice do nadomestila učinkoviteje zagotavlja. Razlike v režimih odgovornosti lahko tako negativno vplivajo na konkurenco in pomenijo tveganje precejšnjega izkrivljanja pravnega delovanja notranjega trga.

³⁸

Glej opombo 33 zgoraj.

Za zagotovitev enakopravnejših konkurenčnih pogojev za podjetja, ki poslujejo na notranjem trgu, in za izboljšanje pogojev oškodovancev v zvezi z uresničevanjem njihovih pravic, ki izhajajo iz notranjega trga, je zato primerno okrepiti pravno varnost in zmanjšati razlike med državami članicami na področju nacionalnih pravil, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil.

Prizadevanja za zблиževanje nacionalnih pravil niso omejena le na področje postopkov z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve pravil konkurence EU, ampak posegajo tudi na področje nacionalnih pravil konkurence, kadar se uporabljajo vzporedno. Zlasti kadar kršitev, ki vpliva na trgovino med državami članicami, pomeni tudi kršitev nacionalne zakonodaje o konkurenci, morajo postopki z odškodninskimi tožbami, ki jih ureja, dosežati enake standarde, kot veljajo za kršitve zakonodaje EU o konkurenci.

Zbliževanje nacionalnih materialnih in procesnih pravil z namenom doseganja neizkrivljene konkurence na notranjem trgu ter zagotavljanja možnosti državljanom in podjetjem do polnega uresničevanja pravic in svoboščin, ki izhajajo iz notranjega trga, ni le pomožna sestavina cilja zagotavljanja učinkovitega izvrševanja pravil konkurence EU. Ta ugotovitev ne izhaja le iz namenov predlagane direktive, ampak tudi iz njene posebne vsebine. Vsebina predlagane direktive ne sodi le na področje uporabe člena 103 PDEU, saj spreminja tudi veljavna nacionalna pravila v zvezi s pravico zahtevati odškodnino za kršitve nacionalne zakonodaje o konkurenci, četudi le glede nekonkurenčnega ravnanja, ki vpliva na trgovino med državami članicami in za katero tako v enaki meri velja zakonodaja o konkurenci EU³⁹. Iz tega sledi, da področje uporabe predlagane direktive, ki izhaja ne le iz namenov, ampak tudi iz vsebine pravnega akta, presega le uveljavljanje členov 101 in 102 PDEU, zaradi česar mora predlagana direktiva temeljiti tudi na členu 114 PDEU.

Teh namenov predlagane direktive, ki so medsebojno odvisni, čeprav so različni, ni mogoče dosežati ločeno, tj. s sprejetjem dveh različnih pravnih aktov. Na primer, ni izvedljivo razdeliti predlagane direktive v prvi pravni akt, ki bi temeljil na členu 103 PDEU (zблиževanje nacionalnih pravil na področju postopkov z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev členov 101 in 102 PDEU), in v drugi pravni akt, ki bi temeljil na členu 114 PDEU (države članice morajo uporabljati ista materialna in procesna pravila za postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev nacionalne zakonodaje o konkurenci). Te razdelitve ni mogoče opraviti iz materialnih in procesnih razlogov.

Z materialnega vidika je nerazdružljiva povezava dveh neodvisnih ciljev v podporo konkretnim ukrepom za uresničevanje teh ciljev. Na primer, izjeme glede razkrivanja in omejitev odgovornosti dajejo polni učinek členoma 101 in 102 PDEU celo v zahtevkih, ki temeljijo na kršitvah nacionalne zakonodaje o konkurenci, ko se ta izvaja vzporedno z določbami PDEU. Poleg tega morajo zaradi potrebe po pravni varnosti in enakopravnih konkurenčnih pogojih na notranjem trgu veljati ista pravila za kršitve pravil konkurence EU in nacionalne zakonodaje o konkurenci (ko se ta izvaja vzporedno s pravili EU). S procesnega vidika in zaradi izogibanja slabenju institucionalnega ravnovesja med zakonodajalcema EU je edino sredstvo za doseganje enotnih pravil za obe situaciji sprejetje enotnega pravnega akta v istem postopku.

Zaradi navedenega vsebina pobude ni razdeljena med dva samostojna pravna akta, ampak je skupaj obravnavana v predlagani direktivi, ki bi zato morala temeljiti tako na členu 103 kot na členu 114 PDEU.

³⁹ Za več podrobnosti glej oddelek 4.1 v nadaljevanju.

3.2. Načelo subsidiarnosti (člen 5(3) Pogodbe o Evropski uniji)

Predlagana direktiva je usklajena z načelom subsidiarnosti, saj njenih ciljev ne morejo zadovoljivo doseči države članice, temveč obstajata jasna potreba in pomen ukrepanja na ravni EU. Pravno zavezujoč akt na ravni EU bo boljše zagotovil polni učinek členov 101 in 102 PDEU s pomočjo skupnih standardov, ki omogočajo učinkovite postopke z odškodninskimi tožbami po vsej EU, in enakopravnejše konkurenčne pogoje na notranjem trgu.

Zlasti se lahko šteje, da predlagana direktiva spoštuje načelo subsidiarnosti iz naslednjih razlogov:

- Ker ni enotne ureditve na ravni EU v zvezi s součinkovanjem javnega in zasebnega izvrševanja pravil konkurence, zlasti ker ni skupnega evropskega pravila glede dostopnosti informacij iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, za namen postopka z odškodninsko tožbo, obstaja resno tveganje, da bi lahko bilo ogroženo učinkovito javno izvrševanje pravil konkurence s strani Komisije in NOPK. To vprašanje je mogoče najjasneje ponazoriti v zvezi z informacijami, ki so jih podjetja prostovoljno predala organom, pristojnim za konkurenco, v okviru njihovega programa prizanesljivosti. Nepredvidljivosti, ki je posledica dejstva, da mora vsako nacionalno sodišče odločiti na *ad hoc* podlagi in v skladu z veljavnimi nacionalnimi pravili, ali bo dovolilo dostop do teh informacij v zvezi s prizanesljivostjo, ni mogoče ustrezno urediti s – potencialno različno – nacionalno zakonodajo. Ker si Komisija in NOPK lahko izmenjujejo informacije v okviru Evropske mreže za konkurenco (ECN), bodo morebitni prosilci za prizanesljivost verjetno upoštevali nacionalno zakonodajo, ki ponuja najnižjo raven zaščite (zaradi bojazni, da bo lahko o njihovi zadevi v končni fazi odločal NOPK iz zadevne države). Zaznana raven varstva informacij v zvezi s prizanesljivostjo bo tako določena s tisto nacionalno zakonodajo, ki nudi najnižjo raven zaščite, na škodo veljavnih pravil v drugih državah članicah. Zato je treba določiti skupni standard vseh držav članic v zvezi s součinkovanjem javnega in zasebnega izvrševanja pravil konkurence. To je mogoče storiti le na ravni EU.
- Iz izkušenj izhaja, da zaradi neobstoja zakonodaje EU večina držav članic na lastno pobudo ne zagotavlja učinkovitega okvira za nadomestilo žrtvam kršitev členov 101 in 102 PDEU, kar je večkrat zahtevalo Sodišče. Od objave Zelene in Bele knjige Komisije je le peščica držav članic sprejela zakonodajo, namenjeno omogočanju postopkov z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil, in še ta je ponavadi omejena na posebna vprašanja ter ne zajema vseh ukrepov, predvidenih v tem predlogu. Kljub maloštevilnim ukrepom nekaterih držav članic pa še vedno ni učinkovitega nadomestila za žrtve kršitev protimonopolnih pravil EU. Le dodatne spodbude na ravni EU lahko ustvarijo pravni okvir, ki bo zagotavljal učinkovito uveljavljanje pravnih sredstev in uresničevanje pravice do učinkovitega sodnega varstva iz člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.
- Trenutno je med državami članicami opazna neenakost glede ravni sodnega varstva pravic oseb zasebnega prava, ki jih določa PDEU. To lahko povzroča izkrivljanje konkurence in pravičnega delovanja notranjega trga. Rezultat je očitna neenakost celo v vsebini upravičenja do odškodnine, ki ga zagotavlja pravo EU. Natančneje povedano: tožniku je lahko na podlagi zahtevka v skladu s pravom ene države članice prisojena polna odškodnina za izgubo, medtem ko mu je lahko na podlagi zahtevka glede enake kršitve v drugi državi članici prisojena precej nižja odškodnina ali pa mu odškodnina sploh ni prisojena. Ta neenakost je še večja, če (kot v danih

razmerah) le nekatere države članice izboljšajo pogoje, pod katerimi lahko žrtve kršitve zakonodaje o konkurenci zahtevajo nadomestilo za škodo, ki so jo utrpele. Zaradi nadnacionalne razsežnosti členov 101 in 102 PDEU ter njune bistvene povezave z delovanjem notranjega trga je treba sprejeti ukrepe na ravni EU.

3.3. Načelo sorazmernosti (člen 5(4) Pogodbe o Evropski uniji)

Kar zadeva sorazmernost, predlagana direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za učinkovito doseganje njenih ciljev, in sicer zagotavljanja učinkovitega varstva javnega izvrševanja zakonodaje o konkurenci po vsej EU ter dostopa žrtev kršitev zakonodaje o konkurenci do resnično učinkovitega mehanizma za pridobitev polnega nadomestila za škodo, ki so jo utrpele, pri tem pa varuje zakonite interese tožencev in tretjih oseb.

V predlagani direktivi so navedeni cilji doseženi tudi z najnižjimi možnimi stroški. Morebitni stroški za državljane in podjetja so v sorazmerju z navedenimi cilji. Prvi korak v to smer je bil storjen že z Belo knjigo, saj so bili izključeni radikalnejši ukrepi (na primer večkratni zneski odškodnin, zavrnitev sodelovanja v skupinskih tožbah in ohlapna pravila razkrivanja dokazov). Prizadevanja za doseganje tega ravnovesja so bila splošno potrjena v postopku javnih posvetovanj. Jamstva, vgrajena v predlagano direktivo, dodatno krepijo to ravnovesje z zmanjševanjem možnih stroškov (zlasti stroškov pravedanja), ne da bi ogrožali pravico do nadomestila. Poleg tega so bili določeni ukrepi, predlagani v Beli knjigi (kot so kolektivna pravna sredstva in pravila o obveznem obstoju krivde), od takrat za namene tega predloga opuščeni. Prav tako je izbira direktive kot ustreznega pravnega akta usklajena z načelom, da bi moralo biti pri uresničevanju zastavljenih ciljev čim manj poseganja.

3.4. Direktiva kot najprimernejši pravno zavezujoči akt

Cilji zadevnega zakonodajnega predloga se lahko najbolje uresničijo z direktivo. Ta je najprimernejši pravni akt za učinkovito izvajanje ukrepov in omogoča neovirano prilagoditev v pravnih sistemih držav članic:

- direktiva državam članicam dovoljuje, da uresničijo cilje in izvedejo ukrepe v svojih nacionalnih sistemih materialnega in procesnega prava. Ta pristop državam članicam dopušča več svobode pri izvajanju posameznega ukrepa EU, kot pa uredba, saj jim je prepuščena izbira najprimernejših sredstev za izvajanje ukrepov iz direktive. Tako lahko države članice zagotavljajo usklajenost teh novih pravil z veljavnim nacionalnim materialnim in procesnim pravnim okvirom.
- Direktiva je tudi prilagodljivo orodje, ki omogoča uvedbo skupnih pravil na področjih nacionalne zakonodaje, ključnih za delovanje notranjega trga in uspešnost postopkov z odškodninskimi tožbami, ter zagotavlja ustrezna jamstva po vsej EU, pri tem pa posamezni državi članici pušča svobodo za uvedbo dodatnih ukrepov, če bi si ta to želela.
- Poleg tega direktiva ne posega po nepotrebnem v primere, v katerih so določbe nacionalnih predpisov že usklajene s predlaganimi ukrepi.

4. PODROBNA OBRAZLOŽITEV PREDLOGA

4.1. Področje uporabe in opredelitev pojmov (Poglavje I: členi 1–4)

Namen predlagane direktive je izboljšanje pogojev, pod katerimi je mogoče pridobiti nadomestilo za škodo, povzročeno (a) s kršitvami pravil konkurence EU in (b) s kršitvami določb nacionalne zakonodaje o konkurenci, kadar jih uporablja nacionalni organ, pristojen za konkurenco, ali nacionalno sodišče v isti zadevi vzporedno s pravili konkurence EU. Podlaga takšne vzporedne uporabe je način, na katerega Uredba št. 1/2003 ureja razmerje med

členoma 101 in 102 PDEU ter nacionalnimi konkurenčnimi predpisi. Uredba št. 1/2003 določa, da morajo NOPK ali nacionalna sodišča pri uporabi nacionalne zakonodaje o konkurenci za sporazume v smislu člena 101, ki lahko vplivajo na trgovanje med državami članicami, uporabiti tudi člen 101. Podobno morajo pri uporabi nacionalne zakonodaje o konkurenci za vsako zlorabo, prepovedano s členom 102, uporabiti tudi člen 102⁴⁰. V zadevah, v katerih se zahteva nadomestilo za kršitev zakonodaje EU in nacionalne zakonodaje o konkurenci, je primerno, da se za takšne postopke z odškodninskimi tožbami uporabijo enaka materialna in procesna pravila. Uporaba različnih pravil o civilni odgovornosti za posamezni poseben primer protikonkurenčnega ravnanja ne bi le onemogočila obravnavanja posamezne zadeve sodnikom, ampak bi pomenila tudi pravno negotovost za vse udeležene stranke in bi lahko vodila do nasprotujočih si rezultatov, ki bi bili odvisni od tega, ali nacionalno sodišče zadevo šteje za kršitev zakonodaje EU ali nacionalne zakonodaje o konkurenci, s tem pa bi bila ovirana učinkovita uporaba navedenih pravil. Predlagana direktiva se zato sklicuje na postopke z odškodninskimi tožbami zaradi „kršitve nacionalne zakonodaje ali zakonodaje EU o konkurenci“ ali skupno „kršitve zakonodaje o konkurenci“, „nacionalna zakonodaja o konkurenci“ pa je opredeljena ozko, da zajema le primere, ko se uporabi vzporedno z zakonodajo o konkurenci EU.

Predlagana direktiva določa pravila za (i) zagotavljanje, da se vsaki fizični ali pravni osebi, ki jo prizadenejo kršitve pravil konkurence, zagotovita enakovredno varstvo po vsej Uniji in možnost učinkovitega uveljavljanja pravice iz prava EU do polnega nadomestila v odškodninskih tožbah pred nacionalnimi sodišči; ter za (ii) optimizacijo součinkovanja takšnih postopkov z odškodninskimi tožbami in javnega izvrševanja pravil konkurence.

Člen 2 vsebuje določbe pravnega reda EU o pravici iz prava EU do polnega nadomestila škode. Predlagana direktiva tako uporablja nadomestilni pristop: njen namen je omogočiti osebam, ki so utrpeli škodo zaradi kršitve pravil konkurence, da pridobijo nadomestilo za takšno škodo od podjetij, ki so kršila zakonodajo.

Člen 2 vsebuje tudi določbe pravnega reda EU o vrnitvi v prejšnje stanje in opredelitvi škode, ki jo je treba nadomestiti. Pojem dejanske škode iz te določbe je vzet iz sodne prakse Sodišča in ne izključuje nobene vrste škode (premoženjske ali nepremoženjske), ki bi lahko bila povzročena s kršitvijo pravil konkurence.

Člen 3 navaja načeli učinkovitosti in enakovrednosti, ki ju morajo upoštevati nacionalna materialna in procesna pravila v zvezi s postopki z odškodninskimi tožbami.

4.2. Razkritje dokazov (Poglavje II: členi 5–8)

Za opredelitev kršitve pravil konkurence, ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil ter ugotavljanje vzročne zveze med kršitvijo in utrpelo škodo je običajno potrebna večplastna analiza dejanskega stanja in ekonomskih dejavnikov. Z mnogimi dokazi, ki jih bo potreboval tožnik za utemeljitev svoje tožbe, razpolagajo toženec ali tretje osebe, pogosto pa dokazi tudi niso zadosti znani ali dostopni tožniku („asimetrija informacij“). Splošno priznано je, da so težave, s katerimi se tožnik sooča pri pridobivanju vseh potrebnih dokazov, v mnogih državah članicah ena od ključnih ovir v postopkih z odškodninskimi tožbami v konkurenčnih zadevah. V obsegu, v katerem dokazno breme nosi podjetje (domnevni) kršitelj⁴¹, lahko tudi to potrebuje dostop do dokazov, s katerimi razpolaga tožnik in/ali tretja oseba. Možnost, zaprositi sodnika, da odredi razkritje informacij, je zato na voljo obema strankama v postopku.

⁴⁰ Člen 3(1) Uredbe št. 1/2003.

⁴¹ Npr. glede ugovora o nadaljnjem prenosu glej oddelek 4.4 v nadaljevanju.

Ureditev razkritja v predlagani direktivi temelji na pristopu, sprejetem v Direktivi 2004/48/ES o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine⁴². Namen ureditve je zagotoviti, da je v zakonodaji vseh držav članic določena najnižja raven učinkovitega dostopa do dokazov, ki jih potrebujejo tožniki in/ali toženci za dokazovanje svojega odškodninskega zahtevka zaradi kršitve protimonopolnih pravil in/ali z njim povezano obrambo. Obenem predlagana direktiva ne nalaga preohlapnih in dragih obveznosti razkritja, ki bi lahko za udeležene stranke ustvarile neupravičena bremena in omogočile tveganja zlorab. Komisija je posebno pozornost namenila tudi zagotavljanju usklajenosti predloga z različnimi pravnimi redi držav članic. Zato predlog sledi tradiciji velike večine držav članic in se opira na osrednjo funkcijo sodišča, pri katerem se vloži odškodninska tožba: razkritje dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka ali tretja oseba, lahko odredi le sodnik, zanj pa velja strog in dejaven sodni nadzor glede nujnosti, obsega in sorazmernosti.

Nacionalnim sodiščem bi morali biti na voljo učinkoviti ukrepi za varstvo vseh poslovnih skrivnosti ali sicer zaupnih informacij, razkritih v postopku. Poleg tega razkritje ne bi smelo biti dovoljeno, kadar bi bilo v nasprotju z določenimi pravicami in obveznostmi, kot je obveznost varovanja poklicne skrivnosti. Prav tako morajo sodišča imeti možnost, da naložijo sankcije, ki so dovolj odvrtačilne za preprečitev uničenja pomembnih dokazov ali zavrnitve izpolnitve odredbe o razkritju.

Da bi se izognili ogrožanju javnega izvrševanja pravil konkurence s strani organa, pristojnega za konkurenco, zaradi razkritja dokazov, predlagana direktiva za celotno EU določa tudi splošne omejitve za razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco:

- (a) Prvič, določa brezpogojno varstvo dveh vrst dokumentov, ki se štejeta za ključni za učinkovitost orodij javnega izvrševanja. Takšni dokumenti so izjave podjetij zaradi prizanesljivosti in vloge za poravnavo. Razkritje teh dokumentov pomeni tveganje, da bo zelo oslABLJENA učinkovitost programa prizanesljivosti in poravnalnih postopkov. V skladu s predlagano direktivo nacionalno sodišče ne more nikoli odrediti razkritja takšnih dokumentov v postopku z odškodninsko tožbo.
- (b) Drugič, določa začasno varstvo dokumentov, ki so jih stranke pripravile posebej za namen postopka javnega izvrševanja (npr. odgovori strank na poziv organa k predložitvi informacij) ali ki jih je organ, pristojen za konkurenco, pripravil med svojim postopkom (npr. obvestilo o nasprotovanju). Navedene dokumente je mogoče razkriti za namen postopka z odškodninsko tožbo zaradi kršitve protimonopolnih pravil šele po koncu postopka organa, pristojnega za konkurenco.
- (c) Razen omejevanja zmožnosti nacionalnega sodišča, da odredi razkritje, bi bilo treba navedene varnostne ukrepe upoštevati tudi, če in ko bi bili varovani dokumenti pridobljeni v okviru postopka javnega izvrševanja (npr. pri uresničevanju pravice ene od strank do obrambe). Zato takšni dokumenti v primeru, ko jih je ena od strank v postopku z odškodninsko tožbo pridobila iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, v postopku z odškodninsko tožbo niso dopustni kot dokaz (dokumenti iz točke (a) zgoraj) ali pa so dopustni kot dokaz šele, ko organ konča svoj postopek (dokumenti iz točke (b) zgoraj).
- (d) Dokumenti, ki ne spadajo v nobeno od navedenih kategorij, se lahko na podlagi sodne odredbe razkrijejo kadar koli. Vendar pa bi se morala nacionalna sodišča pri tem izogibati odrejanju razkritja dokazov s sklicevanjem na informacije,

⁴² Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL L 157, 30.4.2004, str. 45).

posredovane organu, pristojnemu za konkurenco, za namen njegovega postopka⁴³. Med preiskavo bi lahko takšno razkritje oviralo postopek javnega izvrševanja, saj bi razkrilo, katere informacije so v spisu organa, pristojnega za konkurenco, in bi jih bilo tako mogoče uporabiti za razkritje preiskovalne strategije organa. Vendar pa je izbira predhodnih dokumentov, ki so predloženi organu, pristojnemu za konkurenco, za namene postopka, sama po sebi pomembna, saj so podjetja pozvana, naj predložijo iskane dokaze kot izraz svojega sodelovanja. Pripravljenost podjetij glede predložitve vseh ali izbranih takšnih dokumentov pri sodelovanju z organi, pristojnimi za konkurenco, lahko ovirajo zahtevki za razkritje, ki opredelijo vrsto dokumentov s sklicevanjem na njihov obstoj v spisu nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, in ne na njihovo vrsto, naravo ali predmet (npr. zahtevki za razkritje vseh dokumentov v spisu organa, pristojnega za konkurenco, ali vseh dokumentov, ki mu jih je predložila določena stranka). Zato bi moralo sodišče takšne zahtevke za razkritje vseh dokumentov običajno šteti za nesorazmerne zahtevke in zahtevke, s katerimi vložnik ne izpolnjuje obveznosti glede opredelitve vrst dokazov tako natančno in določno, kot je to mogoče.

- (e) Poleg tega bi bilo treba za preprečitev, da bi dokumenti, pridobljeni z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, postali predmet trgovanja, možnost uporabe navedenih dokumentov kot dokaza v postopku z odškodninsko tožbo dati le osebi, ki ji je bil dovoljen dostop do spisa (ali njenemu pravnemu nasledniku glede pravic v zvezi z zahtevkom).

Da bi dosegli skladnost pravil o razkritju in uporabi določenih dokumentov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, je treba spremeniti tudi veljavna pravila o izvajanju postopkov Komisije iz Uredbe Komisije št. 773/2004⁴⁴, zlasti kar zadeva dostop do spisa Komisije in uporabo dokumentov iz njega, ter obvestila, ki jih je objavila Komisija⁴⁵. Komisija namerava to storiti, ko bosta Evropski parlament in Svet sprejela predlagano direktivo.

4.3. Učinek nacionalnih odločb, zastaranje in solidarna odgovornost (Poglavje III: členi 9–11)

4.3.1. Dokazna vrednost nacionalnih odločb

V skladu s členom 16(1) Uredbe št. 1/2003 ima sklep Komisije v zvezi s postopki iz člena 101 ali 102 PDEU dokazno vrednost v nadaljnjih postopkih z odškodninskimi tožbami, saj nacionalno sodišče ne sme sprejeti odločitve v nasprotju s takšnim sklepom Komisije⁴⁶. Podobno dokazno vrednost je treba priznati tudi pravnomočnim odločbam o kršitvi, ki jih izdajo NOPK (ali nacionalna pritožbena sodišča). Če je bila odločba o kršitvi že sprejeta in je postala pravnomočna, bi bila možnost podjetja kršitelja, da se o istih vprašanjih ponovno pravda v nadaljnjih postopkih z odškodninskimi tožbami, neučinkovita, povzročila bi pravno negotovost in vodila do nepotrebnih stroškov za vse udeležene stranke in sodne organe.

⁴³ Razumljivo je, da se uporablja enaka omejitev, kadar nacionalna sodišča odredijo razkritje dokumentov iz kategorije (b) zgoraj po koncu postopka organa, pristojnega za konkurenco.

⁴⁴ Uredba Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma 81 in 82 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (UL L 123, 27.4.2004, str. 18).

⁴⁵ Obvestilo Komisije o sodelovanju med Komisijo in sodišči držav članic EU pri uporabi členov 81 in 82 Pogodbe ES (UL C 101, 27.4.2004, str. 54); Obvestilo Komisije o pravilih za vpogled v spis Komisije v zadevah na podlagi členov 81 in 82 Pogodbe ES, členov 53, 54 in 57 Sporazuma EGP in Uredbe Sveta (ES) št. 139/2004 (UL C 325, 22.12.2005, str. 7) in Obvestilo Komisije o vodenju postopkov poravnave za sprejetje odločb v skladu s členoma 7 in 23 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 v kartelnih zadevah (UL C 167, 2.7.2008, str. 1).

⁴⁶ Zadeva C-199/11, *Evropska skupnost proti Otis NV in drugi*, ZOdl. 2012, str. I-0000.

Predlagana dokazna vrednost pravnomočnih odločb o kršitvi, ki jih izdajo nacionalni organi, pristojni za konkurenco, ne pomeni nikakršnega zmanjšanja sodnega varstva za zadevna podjetja, saj so odločbe o kršitvah, ki jih izdajo nacionalni organi, pristojni za konkurenco, še vedno predmet sodne presoje. Poleg tega podjetja po vsej EU uživajo primerljivo raven varstva pravic do obrambe, kot so določene v členu 48(2) Listine EU o temeljnih pravicah. Poleg tega to pravilo ne vpliva na pravice in obveznosti nacionalnih sodišč iz člena 267 PDEU.

4.3.2. Zastaranje

Da bi žrtvam kršitev zakonodaje o konkurenci dali primerno možnost za vložitev odškodninske tožbe in hkrati zagotavljali ustrezno raven pravne varnosti za vse udeležene stranke, Komisija predlaga, da nacionalna pravila o zastaranju za odškodninske tožbe:

- žrtvam dovoljujejo vložitev tožbe v primernem času (vsaj pet let) po tem, ko so izvedele za kršitev, škodo, ki jo je ta povzročila, in istovetnost kršitelja,
- preprečujejo začetek teka zastaranja pred dnem, ko nepretrgana ali ponovljena kršitev preneha, ter
- v primeru, ko organ, pristojen za konkurenco, začne postopek zaradi suma kršitve, se zastaranje vložitve odškodninske tožbe v zvezi s takšno kršitvijo zadrži do najmanj eno leto po pravnomočnosti odločbe ali siceršnjem koncu postopka.

4.3.3. *Solidarna odgovornost*

Kadar več podjetij skupaj krši pravila konkurence (ponavadi v primeru kartela), je primerno, da so solidarno odgovorna za vso škodo, ki jo je povzročila kršitev. Čeprav predlagana direktiva temelji na tem splošnem pravilu, pa uvaja določene prilagoditve glede ureditve odgovornosti oseb z imuniteto. Cilj teh prilagoditev je varovanje privlačnosti programov prizanesljivosti Komisije in NOPK, ki so ključni instrument pri odkrivanju kartelov in kot taki bistvenega pomena za učinkovito javno izvrševanje pravil konkurence.

Ker je manj verjetno, da se bodo upravičenci do prizanesljivosti pritožili zoper odločbo o kršitvi, ta odločba zanje dejansko pogosto postane pravnomočna, preden postane pravnomočna za druge člane istega kartela. Zato so lahko upravičenci do prizanesljivosti glavna tarča odškodninskih tožb. Za omejevanje neugodnih posledic takšne izpostavljenosti in obenem ne neupravičeno omejevanje možnosti oškodovancev, da pridobijo polno nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli, je predlagana omejitev odgovornosti osebe z imuniteto in njenega prispevka, ki ga dolguje sokršiteljem v okviru solidarne odgovornosti, in sicer za škodo, ki jo je povzročila svojim neposrednim ali posrednim kupcem oziroma, v primeru nakupnega kartela, svojim neposrednim ali posrednim dobaviteljem. Če je kartel povzročil škodo le osebam, ki niso stranke oziroma dobavitelji podjetij kršiteljev, bi bila oseba z imuniteto odgovorna le za svoj delež v škodi, ki jo je povzročil kartel. V zvezi z načinom določitve takšnega deleža (npr. glede na promet, tržni delež, vlogo v kartelu ipd.) imajo diskrecijo države članice, če upoštevajo načeli učinkovitosti in enakovrednosti.

Vendar pa varstvo upravičencev do prizanesljivosti ne sme vplivati na pravico žrtev iz prava EU do polnega nadomestila. Predlagana omejitev odgovornosti osebe z imuniteto zato ne more biti brezpogojna: oseba z imuniteto je še naprej v celoti odgovorna kot zadnji možni dolžnik, če oškodovanci ne morejo pridobiti polnega nadomestila od drugih kršiteljev. Države članice morajo za zavarovanje dejanske učinkovitosti te izjeme oškodovancem zagotoviti, da lahko še vedno uveljavljajo nadomestilo zoper osebo z imuniteto, ko so ugotovili, da ne morejo pridobiti polnega nadomestila od drugih članov kartela.

4.4. Nadaljnji prenos povečanih stroškov (Poglavje IV: člani 12–15)

Osebe, ki so utrpeli škodo zaradi kršitve pravil konkurence, so upravičene do nadomestila, ne glede na to, ali so neposredni ali posredni kupci. Oškodovanci so upravičeni do nadomestila tako za dejansko izgubo (povečane stroške zaradi škode) kot za izgubo dobička. Če je oškodovanec zmanjšal svojo dejansko izgubo, tako da jo je delno ali v celoti prenesel naprej na lastne kupce, na ta način nadalje prenesena izguba ne pomeni več škode, za katero je stranka, ki jo je prenesla naprej, upravičena do nadomestila. Vendar pa bo v primeru nadaljnega prenosa zvišanje cene s strani neposrednega kupca verjetno vodilo do zmanjšanja prodane količine. Ta izguba dobička poleg dejanske izgube, ki ni bila prenesena naprej (v primeru delnega nadaljnega prenosa), ostaja škoda zaradi kršitve protimonopolnih pravil, za katero lahko oškodovanec zahteva nadomestilo.

Če oseba utrpi škodo zaradi kršitve, ki je povezana z dobavo podjetju kršitelju, bi se lahko nadaljnji prenos opravil tudi v smeri proti vrhu dobavne verige. Tak primer bi bil, kadar dobavitelji članov kartela zaradi nakupnega kartela zaračunajo nižje cene, nato pa ti dobavitelji od svojih dobaviteljev zahtevajo nižje cene.

Predlagana direktiva za zagotovitev, da lahko učinkovito zahtevajo nadomestilo samo neposredni in posredni kupci, ki so dejansko utrpeli povečane stroške zaradi škode, podjetju kršitelju izrecno priznava možnost, da uveljavlja ugovor nadaljnega prenosa.

Vendar pa v primerih, v katerih so se povečani stroški prenesli naprej na fizične ali pravne osebe na naslednji stopnji dobavne verige, ki nimajo pravnih možnosti zahtevati nadomestila,

ugovora nadaljnega prenosa ni mogoče uveljavljati. Za posredne kupce morda ni predpisana možnost, da bi zahtevali nadomestilo, zaradi nacionalnih pravil o vzročni zvezi (vključno s pravili o predvidljivosti in oddaljenosti). Tožencu bi bilo neupravičeno omogočiti ugovor nadaljnega prenosa, kadar oseba, na katero so bili domnevno preneseni povečani stroški, nima pravne možnosti zahtevati nadomestila, saj bi to pomenilo, da je bilo podjetje kršitelj neupravičeno oproščeno odgovornosti za povzročeno škodo. Dokazno breme za nadaljnji prenos vedno nosi podjetje kršitelj. V primeru odškodninske tožbe, ki jo vloži posredni kupec, to pomeni izpodbojno domnevo, v skladu s katero so bili pod določenimi pogoji preneseni povečani stroški na tega posrednega kupca. Kar zadeva ocenjevanje obsega nadaljnega prenosa, bi moralo biti nacionalno sodišče pristojno oceniti, kateri del povečanih stroškov se je prenesel naprej na raven posrednih kupcev v sporu, ki teče pred njim. Kadar oškodovanci z različnih stopenj dobavne verige v zvezi z isto kršitvijo zakonodaje o konkurenci vložijo ločene odškodninske tožbe, bi morala nacionalna sodišča (če to dovoljuje nacionalno pravo ali pravo EU, ki se uporabi) ustrezno upoštevati vzporedne ali predhodne postopke (ali sodbe v takšnih postopkih), da bi se izognila dodelitvi prenizkih ali previsokih odškodnin za škodo, povzročeno s takšno kršitvijo, in da bi ohranjala doslednost sodb, ki izhajajo iz takšnih sorodnih postopkov. Postopki, ki tečejo pred sodišči različnih držav članic, se lahko štejejo za sorodne pravde v smislu člena 30 Uredbe št.1215/2012⁴⁷, če so tako tesno povezani med seboj, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselni, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdržljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov. Posledično lahko vsako sodišče, razen tistega, ki je prvo začelo postopek, prekine postopek ali se izreče za nepristojno, če je sodišče, ki je prvo začelo postopek, pristojno za zadevne postopke in če njegovo nacionalno pravo dovoljuje njihovo združitev.

Namen Uredbe št. 1215/2012 in predlagane direktive je tako spodbujanje doslednosti sodb, ki izhajajo iz sorodnih pravnih. V ta namen ima predlagana direktiva še širše področje uporabe kot Uredba št. 1215/2012, saj zajema tudi primere nadaljnjih odškodninskih tožb v zvezi z isto kršitvijo zakonodaje o konkurenci, ki jih vložijo oškodovanci na različnih stopnjah dobavne verige. Te tožbe je mogoče vložiti pri istem sodišču, različnih sodiščih v isti državi članici ali različnih sodiščih različnih držav članic. V vseh primerih predlagana direktiva spodbuja doslednost povezanih postopkov in sodb.

4.5. Ocenjevanje škode (poglavje V: člen 16)

Dokazovanje in ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil je na splošno vsebinsko zelo zahtevno in drago, saj lahko zahteva uporabo zapletenih ekonomskih modelov. V pomoč žrtvam kartelov pri ocenjevanju škode, ki jo je povzročila kršitev zakonodaje o konkurenci, ta predlagana direktiva vsebuje izpodbojno domnevo glede obstoja škode, ki je posledica kartela. Na podlagi ugotovitve, da več kot 9 od 10 kartelov dejansko povzroči nezakonite povečane stroške⁴⁸, to zmanjša težave oškodovanca in stroške v zvezi z dokazovanjem, da je kartel povzročil zaračunavanje višjih cen, kot če ga ne bi bilo.

Podjetje kršitelj bi lahko izpodbijalo to domnevo in uporabilo dokaze, s katerimi razpolaga, za dokazovanje, da kartel ni povzročil škode. Dokazno breme tako nosi stranka, ki že razpolaga z zadostnimi dokazi, da lahko uspešno nosi takšno dokazno breme. S tem se izognemo

⁴⁷ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 351, 20.12.2012, str. 1).

⁴⁸ Študija „Ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil – Nezavezujočim smernicam za sodišča naproti“ je na voljo na: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf, str. 91.

stroškom razkritja, ki bi jih po vsej verjetnosti morali nositi oškodovanci zaradi dokazovanja obstoja škode.

Razen navedene domneve se škoda zaradi kršitve protimonopolnih pravil ocenjuje na podlagi nacionalnih materialnih in procesnih pravil. Vendar pa morajo ta upoštevati načeli enakovrednosti in učinkovitosti. Zlasti zadnje načelo določa, da dokazno breme in dokazni standard ne smeta dejansko onemogočiti uveljavljanja pravice oškodovanca do odškodnine ali ga pretirano otežiti. Kar zadeva ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil v primerih, ko je treba dejansko stanje primerjati s hipotetičnim, to pomeni, da morajo biti sodniki sposobni oceniti obseg škode. S tem se poveča verjetnost, da bodo žrtve dejansko pridobile ustrezni znesek nadomestila za škodo, ki so jo utrpele.

Komisija je za to, da bodo nacionalna sodišča lažje ocenjevala škodo, pripravila nezavezujoče smernice na tem področju v svojem Sporočilu o ocenjevanju škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitev člena 101 ali 102 Pogodbe o delovanju Evropske unije⁴⁹. Navedenemu sporočilu je priložen delovni dokument služb Komisije, ki ima obliko praktičnega vodnika za ocenjevanje škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitev zakonodaje EU o konkurenci. V tem praktičnem vodniku so obrazložene prednosti in pomanjkljivosti različnih metod in tehnik, ki so na voljo za ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil. V njem je predstavljena in obravnavana tudi vrsta praktičnih primerov, v katerih so ponazorjeni značilni učinki, ki jih ponavadi imajo kršitve pravil konkurence EU, ter načini uporabe razpoložljivih metod in tehnik v praksi.

4.6. Sporazumno reševanje sporov (Poglavje VI: členi 17–18)

Eden od temeljnih ciljev predlagane direktive je žrtvam kršitve zakonodaje o konkurenci omogočiti, da pridobijo polno nadomestilo za škodo, ki so jo utrpele. Ta cilj je mogoče doseči bodisi v postopku z odškodninsko tožbo pred sodiščem bodisi s sporazumno izvensodno poravnavo med strankama. V spodbudo strankama, da rešita svoj spor sporazumno, je namen predlagane direktive optimiziranje ravnovesja med izvensodnimi poravnkami in postopki z odškodninskimi tožbami.

Zato vsebuje naslednje določbe:

- (i) zadržanje zastaranja glede vložitve odškodninskih tožb v času postopka sporazumnega reševanja spora med podjetjem kršiteljem in oškodovancem;
- (ii) prekinitev tekočega postopka za čas postopka sporazumnega reševanja spora;
- (iii) zmanjšanje zahtevka oškodovanca, ki se poravna, s poboto njegovega zahtevka in deleža v škodi kršitelja, ki se poravna. Za preostali del zahtevka bi se lahko od kršitelja, ki se poravna, plačilo odškodnine zahtevalo le, če sokršitelji, ki se ne poravnajo, ne bi bili zmožni plačati polnega nadomestila oškodovancu; ter
- (iv) upoštevanje odškodnine, plačane v okviru sporazumnih poravnav, pri določanju prispevka, ki ga mora kršitelj, ki se poravna, plačati na podlagi poznejše odredbe o plačilu odškodnine. V tem okviru se izraz „prispevek“ nanaša na situacijo, v kateri kršitelj, ki se je poravnal, ni bil toženec v postopku z odškodninsko tožbo, vendar pa so njegovi sokršitelji, ki jim je bilo naloženo plačilo odškodnine, od njega zahtevali, naj prispeva svoj delež v okviru pravil solidarne odgovornosti.

⁴⁹ Sporočilo Komisije o ocenjevanju škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitev člena 101 ali 102 Pogodbe o delovanju Evropske unije, C(2013) 3440.

5. PRORAČUNSKÉ POSLEDICE

Predlagana direktiva nima proračunskih posledic.

6. DODATNE INFORMACIJE

6.1. Razveljavitev veljavne zakonodaje

Ta predlog ne razveljavlja nobenega veljavnega zakonodajnega akta.

6.2. Ponovni pregled

V skladu s členom 21 predlagane direktive mora Komisija o učinkih direktive poročati Evropskemu parlamentu in Svetu najpozneje pet let od izteka roka za njen prenos v nacionalno zakonodajo.

Komisija bo po sprejetju predlagane direktive še naprej spremljala pravni okvir za postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve protimonopolnih pravil v državah članicah, pri tem pa se bo osredotočala zlasti na doseganje dveh glavnih ciljev predlagane direktive, in sicer:

- (i) optimizacijo součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja zakonodaje o konkurenci ter
- (ii) zagotavljanje žrtvam kršitev pravil konkurence EU, da lahko pridobijo polno nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli.

Komisija bo preverila, ali je ta direktiva uspešna pri odpravljanju neučinkovitosti pravil in ovir, ki žrtvam kršitev protimonopolnih pravil preprečujejo pridobitev polnega nadomestila, in ali součinkovanje javnega in zasebnega izvrševanja zakonodaje o konkurenci poteka nemoteno, s čimer se bo zagotavljalo optimalno izvrševanje zakonodaje EU o konkurenci po vsej EU. Komisija bo kot del tega postopka spremljanja še naprej vodila dialog z vsemi pomembnimi zainteresiranimi stranmi.

Poleg tega bo po uveljavitvi vseh ukrepov iz direktive v državah članicah, tj. vsaj pet let po izteku roka za prenos direktive, opravljeno *ex post* ocenjevanje glede potrebe po nadaljnjih spremembah.

6.3. Obrazložitevni dokumenti

Predlagana direktiva določa posebne ukrepe za zблиževanje nacionalnih materialnih in procesnih pravil, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev določb zakonodaje držav članic in EU o konkurenci. Iz predlagane direktive izhaja več pravnih obveznosti. Za njen učinkovit prenos v nacionalno zakonodajo bodo zato potrebne posebne in točno določene spremembe zadevnih nacionalnih pravil. Da bo lahko Komisija spremljala pravilno izvajanje, zato ni dovolj, da države članice predložijo besedilo izvedbenih določb, saj bo morda potrebna vsesplošna ocena nacionalnih pravnih ureditev na tem področju. V ta namen bi morale države članice Komisiji predložiti tudi obrazložitvene dokumente, ki bi izkazovali, s katerimi veljavnimi ali novimi določbami nacionalne zakonodaje naj bi se izvajali posamezni ukrepi iz predlagane direktive.

6.4. Evropski gospodarski prostor

Predlagana direktiva je povezana z učinkovitim izvrševanjem členov 101 in 102 PDEU, in sicer z optimiziranjem součinkovanja javnega in zasebnega izvrševanja teh določb ter z izboljšanjem pogojev, pod katerimi lahko žrtve kršitev zakonodaje o konkurenci uveljavljajo odškodnino. Predlagana direktiva prispeva k pravilnemu delovanju notranjega trga, saj ustvarja enakopravnejše konkurenčne pogoje tako za podjetja, ki kršijo pravila konkurence,

kot za žrtve tega nezakonitega ravnanja. Zaradi navedenih ciljev na področjih konkurence in notranjega trga, ki pomenita del pravnih pravil EGP, predlog velja za EGP.

Predlog

DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA**o nekaterih pravilih, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami v nacionalni zakonodaji zaradi kršitev določb zakonodaje o konkurenci držav članic in Evropske unije**

(Besedilo velja za EGP)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije, zlasti členov 103 in 114 Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije⁵⁰,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora⁵¹,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Člena 101 in 102 Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: PDEU) spadata na področje javnega reda in ju je treba izvajati učinkovito po vsej Uniji, da se zagotovi neizkrivljena konkurenca na notranjem trgu.
- (2) Javno izvrševanje navedenih določb PDEU zagotavlja Komisija v okviru pristojnosti, ki ji jih je podelila Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti⁵² (v nadaljnjem besedilu: Uredba št. 1/2003). Javno izvrševanje zagotavljajo tudi nacionalni organi, pristojni za konkurenco, ki lahko sprejemajo odločitve, navedene v členu 5 Uredbe št. 1/2003.
- (3) Člena 101 in 102 PDEU imata neposredni učinek v razmerjih med osebami zasebnega prava ter zadevnim osebam zasebnega prava podelujeta pravice in nalagata obveznosti, katerih uresničevanje morajo zagotoviti nacionalna sodišča. Nacionalna sodišča imajo zato enako pomembno vlogo pri uporabi pravil konkurence (zasebno izvrševanje). Ko odločajo v sporih med osebami zasebnega prava, varujejo subjektivne pravice iz prava Unije, na primer z dodelitvijo odškodnine žrtvam kršitev. Popolna učinkovitost členov 101 in 102 PDEU ter zlasti dejanski učinek prepovedi iz navedenih členov določata, da lahko pred nacionalnimi sodišči vsakdo (bodisi oseba zasebnega prava, vključno s potrošniki in podjetji, bodisi oseba javnega prava) zahteva nadomestilo za škodo, ki mu je bila povzročena s kršitvijo navedenih določb. Ta

⁵⁰ UL C , , str. .⁵¹ UL C , , str. .⁵² UL L 1, 4.1.2003, str. 1. S 1. decembrom 2009 sta člena 81 in 82 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti postala člena 101 in 102 PDEU. Vsebina določb navedenih členov je v obeh pogodbah identična.

pravica do nadomestila iz prava Unije se v enaki meri uporablja za kršitve členov 101 in 102, ki jih povzročijo bodisi javna podjetja bodisi podjetja s posebnimi ali izključnimi pravicami, ki so jim jih podelile države članice v smislu člena 106 PDEU.

- (4) Zaradi pravice iz prava Unije do nadomestila za škodo, povzročeno s kršitvijo protimonopolnih pravil, mora vsaka država članica imeti procesna pravila, ki zagotavljajo učinkovito uresničevanje navedene pravice. Potreba po učinkovitih pravnih sredstvih v sodnem postopku izhaja tudi iz pravice do učinkovitega sodnega varstva, kot je določena v prvem odstavku člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah⁵³ in v drugem pododstavku člena 19(1) Pogodbe o Evropski uniji.
- (5) Za zagotovitev učinkovitega javnega in zasebnega izvrševanja pravil konkurence je treba urediti način usklajevanja teh dveh oblik izvrševanja, na primer z ureditvijo dostopa do dokumentov, s katerimi razpolagajo organi, pristojni za konkurenco. S takšnim usklajevanjem na ravni Unije se bo mogoče izogniti tudi različnosti veljavnih pravil, ki bi lahko ogrozila pravilno delovanje notranjega trga.
- (6) V skladu s členom 26(2) PDEU notranji trg zajema območje brez notranjih meja, na katerem je zagotovljen prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala. Med pravili, ki v državah članicah urejajo postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci, so opazne razlike. Te razlike so vzrok za negotovost glede pogojev, pod katerimi lahko oškodovanci uresničujejo svojo pravico do nadomestila, ki izhaja iz PDEU, vplivajo pa tudi na dejansko učinkovitost takšne pravice. Ker oškodovanci pogosto izberejo sodišče v državi članici, v kateri prebivajo ali imajo sedež, razlike v nacionalnih pravilih vodijo do neenakih pogojev glede postopkov z odškodninskimi tožbami in lahko vplivajo na konkurenco na trgih, na katerih poslujejo tako oškodovanci kot podjetja kršitelji.
- (7) Za podjetja, ki so ustanovljena in poslujejo v različnih državah članicah, veljajo procesna pravila, ki pomembno vplivajo na obseg, v katerem lahko odgovarjajo za kršitve zakonodaje o konkurenci. Posledica tega neizenačenega zagotavljanja uveljavljanja pravice do nadomestila iz prava Unije je lahko konkurenčna prednost za nekatera podjetja, ki so kršila člen 101 ali 102 PDEU, in odvrča od uresničevanja pravic do ustanavljanja ter dobave blaga in opravljanja storitev v tistih državah članicah, v katerih se uveljavljanje pravice do nadomestila učinkoviteje zagotavlja. Kot takšne lahko razlike v režimih odgovornosti, ki veljajo v državah članicah, negativno vplivajo tako na konkurenco kot na pravilno delovanje notranjega trga.
- (8) Zato je treba zagotoviti enakopravnejše konkurenčne pogoje podjetjem, ki poslujejo na notranjem trgu, poleg tega pa tudi izboljšati pogoje za potrošnike v zvezi z uresničevanjem njihovih pravic, ki izhajajo z notranjega trga. Ustrezen ukrep je zato zvišanje ravni pravne varnosti in zmanjšanje razlik med državami članicami, kar zadeva nacionalna pravila, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve zakonodaje EU o konkurenci, in nacionalno zakonodajo o konkurenci, kadar se izvaja vzporedno z zadevno zakonodajo EU. Zbližanje teh pravil bo v pomoč tudi pri preprečevanju pojava večjih razlik med pravili držav članic, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami v konkurenčnih zadevah.
- (9) Člen 3(1) Uredbe (ES) št. 1/2003 določa, da „kadar organi, pristojni za konkurenco v državah članicah, ali nacionalna sodišča uporabljajo nacionalno zakonodajo o konkurenci za sporazume, sklepe podjetniških združenj ali za usklajena ravnanja v

⁵³ UL C 326, 26.10.2012, str. 391.

smislu člena [101(1) PDEU], ki lahko vplivajo na trgovanje med državami članicami v smislu navedene določbe, uporabljajo za te sporazume, sklepe ali usklajena ravnanja tudi člen [101 PDEU]. Kadar organi držav članic, pristojni za konkurenco, ali nacionalna sodišča uporabljajo nacionalno zakonodajo o konkurenci za katero koli zlorabo, ki je prepovedana s členom [102 PDEU], uporabljajo tudi člen [102 PDEU]“. Zaradi pravilnega delovanja notranjega trga ter večje pravne varnosti in enakopravnih konkurenčnih pogojev za podjetja in potrošnike je primerno, da bi področje uporabe te direktive zajemalo tudi postopke z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev nacionalne zakonodaje o konkurenci, kadar se uporablja v skladu s členom 3(1) Uredbe (ES) št. 1/2003. Uporaba različnih pravil o civilni odgovornosti za kršitve členov 101 in 102 PDEU ter kršitve pravil nacionalne zakonodaje o konkurenci, ki jih je treba uporabiti v isti zadevi in vzporedno z zakonodajo Unije o konkurenci, bi sicer negativno vplivala na položaj tožnikov v isti zadevi in obseg njihovih zahtevkov ter ovirala pravilno delovanje notranjega trga.

- (10) Ker ni zakonodaje Unije, postopke z odškodninskimi tožbami urejajo nacionalna materialna in procesna pravila držav članic. Vsa nacionalna pravila, ki urejajo uresničevanje pravice do nadomestila za škodo, povzročeno s kršitvijo člena 101 ali 102 PDEU, vključno s tistimi v zvezi z vidiki, ki jih ta direktiva ne obravnava (kot je pojem vzročne zveze med kršitvijo in škodo), morajo upoštevati načeli učinkovitosti in enakovrednosti. To pomeni, da se ne smejo oblikovati ali izvajati na način, ki pretirano otežuje ali dejansko onemogoča izvrševanje pravice do nadomestila, zagotovljene v PDEU, in da se ne smejo oblikovati ali izvajati manj ugodno kot pravila, ki se uporabljajo v podobnih domačih primerih.
- (11) Direktiva je del pravnega reda EU v zvezi s pravico iz prava Unije do nadomestila za škodo, povzročeno s kršitvami zakonodaje EU o konkurenci, zlasti glede vrnitve v prejšnje stanje in opredelitve škode, kakor sta opredeljeni v sodni praksi Sodišča Evropske unije, ter vnaprej ne omejuje nadaljnjega razvoja pravnega reda EU na tem področju. Vsakdo, ki je utrpel škodo, povzročeno s kršitvijo, lahko zahteva nadomestilo za dejansko izgubo (*damnum emergens*), dobiček, za katerega je bil prikrajšan (izgubljeni dobiček ali *lucrum cessans*), in plačilo obresti od nastanka škode do plačila nadomestila. Ta pravica se priznava vsaki fizični ali pravni osebi – in sicer v enaki meri potrošnikom, podjetjem in javnim organom – ne glede na obstoj neposrednega pogodbenega razmerja s podjetjem kršiteljem in ne glede na to, ali je kršitev pred tem že ugotovil organ, pristojen za konkurenco. Ta direktiva državam članicam ne bi smela nalagati obveznosti, da uvedejo mehanizme kolektivnih pravnih sredstev za izvrševanje členov 101 in 102 PDEU.
- (12) V postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci je običajno potrebna večplastna analiza dejanskega stanja in ekonomskih dejavnikov. Z dokazi, potrebnimi za dokazovanje odškodninskega zahtevka, pogosto razpolagajo toženec ali tretje osebe ter zato niso zadosti znani in dostopni tožniku. V takšnih okoliščinah lahko stroge pravne zahteve, da tožnik ob vložitvi tožbe podrobno izkaže vsa dejstva zadeve in predloži natančno določene dokaze v podporo tem dejstvom, neupravičeno ovirajo učinkovito izvrševanje pravice do nadomestila, ki jo zagotavlja PDEU.
- (13) Dokazovanje je pomemben element, kar zadeva vložitev odškodninske tožbe zaradi kršitve nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci. Vendar pa je za postopke v zadevah zaradi kršitev protimonopolnih pravil značilna asimetrija informacij. Zato je primerno zagotoviti, da se oškodovancem podeli pravica do uveljavitve razkritja dokazov, pomembnih za njihov zahtevek, ne da bi morali

podrobno navesti vsak posamezni dokaz. Za zagotovitev enakosti orožij bi morala biti ta sredstva na voljo tudi tožencem v postopkih z odškodninskimi tožbami, da lahko ti zahtevajo razkritje dokazov zadevnih oškodovancev. Nacionalna sodišča lahko odredijo tudi razkritje dokazov tretjih oseb. Kadar želi nacionalno sodišče odrediti razkritje dokazov Komisije, se uporabljata načelo lojalnega sodelovanja med Evropsko unijo in njenimi državami članicami (člen 4(3) PEU) ter člen 15(1) Uredbe št. 1/2003, kar zadeva zaprosila za informacije.

- (14) Relevantne dokaze bi bilo treba razkriti na podlagi odločbe sodišča in pod njegovim strogim nadzorom, zlasti kar zadeva nujnost in sorazmernost ukrepa razkritja. Iz zahteve po sorazmernosti izhaja, da je mogoče vložiti zahtevek za razkritje le, ko je oškodovanec na podlagi dejstev, ki so mu dostopna pod razumnimi pogoji, verjetno izkazal, da je utrpel škodo, ki jo je povzročil toženec. V zahtevku za razkritje bi se bilo treba sklicevati na vrste dokazov, ki so kar najbolj natančno in določno opredeljene, in sicer na podlagi dejstev, dostopnih pod razumnimi pogoji.
- (15) Zahtevo po sorazmernosti bi bilo treba previdno oceniti tudi takrat, kadar bi razkritje pomenilo vpogled v preiskovalno strategijo organa, pristojnega za konkurenco, ker bi razkrilo, kateri dokumenti so del spisa, ali kadar bi negativno vplivalo na način sodelovanja podjetij z organom, pristojnim za konkurenco. Zahtevek za razkritje se zato ne bi smel šteti za sorazmernega, kadar se sklicuje na splošno razkritje dokumentov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, v zvezi z določeno zadevo, ali dokumentov, ki jih predloži stranka v določeni zadevi. Tako velik obseg zahtevkov za razkritje tudi ne bi bil združljiv z dolžnostjo vložnika zahtevka, da opredeli vrste dokazov kar najbolj natančno in določno.
- (16) Kadar sodišče zahteva od pristojnega sodišča druge države članice, naj pridobi dokaze, ali zahteva, da se dokazi neposredno pridobijo v drugi državi članici, se uporabijo določbe Uredbe Sveta (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah⁵⁴.
- (17) Čeprav bi morali biti relevantni dokazi, ki vsebujejo poslovne skrivnosti ali sicer zaupne informacije, v postopkih z odškodninskimi tožbami načeloma na voljo, pa je treba takšne zaupne informacije ustrezno zaščititi. Nacionalnim sodiščem bi morala biti zato na voljo vrsta ukrepov za zaščito takšnih zaupnih informacij pred razkritjem v postopku. Ti ukrepi lahko vključujejo možnost zaslišanj v odsotnosti javnosti, ki omejujejo krog oseb, upravičenih prisostvovati razkritju dokazov, in navodila izvedencem za pripravo povzetkov informacij v zgoščeni ali sicer nezaupni obliki. Ukrepi za varstvo poslovnih skrivnosti in drugih zaupnih podatkov v praksi ne bi smeli ovirati izvrševanja pravice do nadomestila.
- (18) Da bi lahko Komisija in nacionalni organi, pristojni za konkurenco, učinkovito in dosledno uporabljali člena 101 in 102 PDEU, je potreben enoten pristop po vsej Uniji glede součinkovanja pravil o razkritju dokazov in načina izvrševanja teh členov s strani organa, pristojnega za konkurenco. Razkritje dokazov ne bi smelo neupravičeno omejevati učinkovitosti organov, pristojnih za konkurenco, pri izvrševanju zakonodaje o konkurenci. Omejitve razkritja dokazov ne bi smele preprečevati organom, pristojnim za konkurenco, da objavijo svoje odločitve v skladu z veljavnimi pravili Unije ali nacionalnimi pravili.

⁵⁴ UL L 174, 27.6.2001, str. 1.

- (19) Programi prizanesljivosti in poravnalni postopki so pomembna orodja javnega izvrševanja zakonodaje Unije o konkurenci, saj prispevajo k odkrivanju, učinkovitemu pregonu in kaznovanju najhujših kršitev zakonodaje o konkurenci. Podjetja, ki predložijo dokumente izključno za namene programov prizanesljivosti in poravnalnih postopkov, se lahko odvrnejo od sodelovanja v tem okviru, če bi jih razkritje takšnih dokumentov izpostavilo civilni odgovornosti pod težjimi pogoji kot sokršitelje, ki ne sodelujejo z organi, pristojnimi za konkurenco. Da se zagotovi pripravljenost podjetij v zvezi s predložitvijo prostovoljnih izjav, s katerimi priznajo svoje sodelovanje pri kršitvi zakonodaje Unije ali nacionalne zakonodaje o konkurenci organu, pristojnemu za konkurenco, v okviru programa prizanesljivosti ali poravnalnega postopka, bi morale biti takšne izjave izvzete iz razkritja dokazov.
- (20) Poleg tega bi bilo treba uporabiti izjemo od razkritja za vsak ukrep razkritja, ki bi neupravičeno posegel v tekočo preiskavo organa, pristojnega za konkurenco, v zvezi s kršitvijo nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci. Informacije, ki sta jih pripravila organ, pristojen za konkurenco, med svojim postopkom izvrševanja nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci (kot je obvestilo o nasprotovanju) oziroma stranka v takšnem postopku (kot so odgovori na zahteve organa, pristojnega za konkurenco, po informacijah), bi se smele v postopkih z odškodninskimi tožbami razkriti šele po tem, ko je organ, pristojen za konkurenco, ugotovil obstoj kršitve nacionalnih pravil konkurence ali pravil konkurence Unije ali je sicer končal svoj postopek.
- (21) Poleg razkritja dokazov iz uvodnih izjav (19) in (20) bi morala imeti nacionalna sodišča možnost, da v okviru postopka z odškodninsko tožbo odredijo razkritje dokazov, ki obstajajo ne glede na postopek organa, pristojnega za konkurenco („predhodne informacije“).
- (22) Vsaka fizična ali pravna oseba, ki pridobi dokaze z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, pri uresničevanju svojih pravic do obrambe v zvezi s preiskavami organa, pristojnega za konkurenco, lahko uporabi takšne dokaze za namene postopka z odškodninsko tožbo, katerega stranka je. Takšno uporabo bi bilo treba dovoliti tudi fizični ali pravni osebi, ki je pravni naslednik pravic in obveznosti stranke, vključno z osebo, ki je pravni naslednik zahtevka stranke. Če je dokaz pridobila pravna oseba iz skupine podjetij, ki za namene uporabe členov 101 in 102 PDEU pomeni eno podjetje, se uporaba takšnega dokaza dovoli tudi drugim pravnim subjektom iz istega podjetja.
- (23) Vendar pa uporaba iz predhodne uvodne izjave ne bi smela neupravičeno omejevati učinkovitega izvrševanja zakonodaje o konkurenci s strani organa, pristojnega za konkurenco. Omejitve razkritja iz uvodnih izjav (19) in (20) bi morale zato v enaki meri veljati za uporabo dokazov, ki so pridobljeni izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco. Poleg tega dokazi, pridobljeni od organa, pristojnega za konkurenco, v okviru uresničevanja pravic do obrambe, ne bi smeli postati predmet pravnega prometa. Možnost uporabe dokazov, ki so bili pridobljeni izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, bi zato morala biti omejena na fizično ali pravno osebo, ki je uresničevala svoje pravice do obrambe, in njene pravne naslednike, kot je navedeno v predhodni uvodni izjavi. Vendar pa ta omejitev nacionalnemu sodišču ne preprečuje, da bi odredilo razkritje takšnih dokazov pod pogoji iz te direktive.
- (24) Posledica vložitve odškodninskega zahtevka ali začetka preiskave organa, pristojnega za konkurenco, je tveganje, da bi lahko zadevna podjetja uničila ali skrila dokaze, ki

jih oškodovanec potrebuje za utemeljitev odškodninskega zahtevka. Da bi preprečili uničenje dokazov, pomembnih za odločbo, in zagotovili izvrševanje sodnih odredb o razkritju, bi morala imeti sodišča možnost naložiti dovolj odvračilne sankcije. Kar zadeva stranke postopka, je lahko posebej učinkovita sankcija, s katero se je mogoče izogniti zamudam v postopku, tveganje sprejetja odločitve v škodo strank v postopku z odškodninsko tožbo. Na voljo bi morale biti tudi sankcije za neizpolnjevanje obveznosti varovanja zaupnih podatkov in za zlorabo podatkov, pridobljenih z razkritjem. Podobno bi morale biti na voljo sankcije, če se informacije, pridobljene z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, pri uresničevanju pravic stranke do obrambe v zvezi s preiskavami navedenega organa zlorabijo v postopku z odškodninsko tožbo.

- (25) Člen 16(1) Uredbe (ES) št. 1/2003 določa, da nacionalna sodišča, kadar odločajo o sporazumih, sklepih ali usklajenih ravnanjih v skladu s členom 101 ali 102 PDEU, ki so že predmet sklepa Komisije, ne morejo sprejeti odločitev, ki so v nasprotju s sprejetim sklepom Komisije. Zaradi krepitve pravne varnosti, izogibanja nedoslednosti pri izvajanju zadevnih določb PDEU, povečanja uspešnosti in procesne učinkovitosti postopkov z odškodninskimi tožbami ter krepitve delovanja notranjega trga za podjetja in potrošnike prav tako ne bi smelo biti mogoče izpodbijati pravnomočne odločbe nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, ali pritožbenega sodišča, s katero je bila ugotovljena kršitev člena 101 ali 102 PDEU, v postopkih z odškodninskimi tožbami v zvezi z isto kršitvijo, ne glede na to, ali se tožba vloži v državi članici, v kateri imata sedež organ, pristojen za konkurenco, ali pritožbeno sodišče. Isto bi moralo veljati tudi za odločbo, v kateri je bilo ugotovljeno, da so bile kršene določbe nacionalne zakonodaje o konkurenci, kadar se nacionalna zakonodaja in zakonodaja Unije o konkurenci vzporedno uporabljata v isti zadevi. Ta učinek odločb nacionalnih organov, pristojnih za konkurenco, in pritožbenih sodišč, s katerimi se ugotovi kršitev pravil konkurence, bi morala imeti izrek odločbe in njegova obrazložitev. To ne vpliva na pravice in obveznosti nacionalnih sodišč iz člena 267 PDEU.
- (26) Nacionalna pravila o začetku, teku, zadržanju ali pretrganju zastaranja ne smejo neupravičeno ovirati vlaganja odškodninskih tožb. To je zlasti pomembno v primeru tožb, vloženih na podlagi ugotovitve organa, pristojnega za konkurenco, ali pritožbenega sodišča o kršitvi. Zato bi morali oškodovanci še vedno imeti možnost vložiti odškodninsko tožbo po koncu postopka organa, pristojnega za konkurenco, zaradi izvrševanja nacionalne zakonodaje in zakonodaje Unije o konkurenci.
- (27) Kadar več podjetij skupaj krši pravila konkurence (kot v primeru kartela), je primerno, da se določi solidarna odgovornost teh sokršiteljev za vso škodo, ki jo je povzročila kršitev. Solidarni kršitelj, ki plača več, kot pa znaša njegov delež v škodi, bi moral imeti pravico, da mu drugo podjetje kršitelj povrne tisto, kar je plačal zanj. Določitev takšnega deleža kot relativne odgovornosti zadevnega kršitelja in relevantnih meril, kot so prihodki, tržni delež ali vloga v kartelu, ureja veljavna nacionalna zakonodaja, in sicer ob upoštevanju načel učinkovitosti in enakovrednosti.
- (28) Podjetja, ki sodelujejo z organi, pristojnimi za konkurenco, v okviru programa prizanesljivosti, imajo ključno vlogo pri odkrivanju kršitev skrivnih kartelov in pri ustavitvi izvajanja takšnih kršitev, s čimer se pogosto ublaži škoda, ki bi jo lahko povzročilo nadaljnje izvajanje kršitve. Zato je primerno uvesti določbe za podjetja, ki jim je organ, pristojen za konkurenco, v okviru programa prizanesljivosti priznal imuniteto pred globami, da se jih zaščiti pred neupravičeno izpostavljenostjo odškodninskim zahtevkom, pri tem pa se upošteva, da bo lahko odločba organa, pristojnega za konkurenco, o obstoju kršitve postala pravnomočna za osebo z

imuniteto, preden bo postala pravnomočna za druga podjetja, ki jim ni bila priznana imuniteta. Zato je primerno, da se osebo z imuniteto načeloma oprosti solidarne odgovornosti za celotno škodo in da njen prispevek ne preseže zneska škode, ki jo je povzročila svojim neposrednim ali posrednim kupcem oziroma, v primeru nakupnega kartela, svojim neposrednim ali posrednim dobaviteljem. Če je kartel povzročil škodo le tretjim osebam, ki niso stranke oziroma dobavitelji podjetij kršiteljev, prispevek osebe z imuniteto ne bi smel preseči njene relativne odgovornosti za škodo, ki jo je povzročil kartel. Ta delež bi bilo treba določiti v skladu z istimi pravili, ki se uporabljajo za določitev prispevkov med podjetji kršitelji (uvodna izjava (27) zgoraj). Oseba z imuniteto bi morala ostati odgovorna za celotno škodo oškodovancem, ki niso njeni neposredni ali posredni kupci ali dobavitelji, le, kadar ti ne morejo pridobiti polnega nadomestila od drugih podjetij kršiteljev.

- (29) Potrošniki in podjetja, ki so bili oškodovani s kršitvijo nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci, so upravičeni do nadomestila za dejansko škodo in izgubljeni dobiček. Dejanska škoda je lahko posledica razlike med dejansko plačano ceno in ceno, ki bi bila plačana, če kršitve ne bi bilo. Če je oškodovanec zmanjšal svojo dejansko izgubo, tako da jo je delno ali v celoti prenesel naprej na lastne kupce, nadalje prenesena izguba ne pomeni več škode, za katero je stranka, ki jo je prenesla naprej, upravičena do nadomestila. Zato je načeloma primerno, da se podjetju kršitelju dovoli uveljavljanje nadaljnjega prenosa dejanske škode kot ugovora zoper odškodninski zahtevek. Primerno je določiti obveznost podjetja kršitelja, da pri uveljavljanju ugovora nadaljnjega prenosa izkaže obstoj in obseg povečanih stroškov, ki so bili preneseni naprej.
- (30) Vendar pa ne bi bilo primerno podjetju kršitelju omogočiti uveljavljanja ugovora nadaljnjega prenosa, kadar osebe, na katere so bili preneseni povečani stroški, nimajo pravne možnosti zahtevati nadomestila, saj bi ga to oprostilo odgovornosti za povzročeno škodo. Sodišče, pri katerem je vložena tožba, bi moralo zato v primerih, ko toženec uveljavlja ugovor nadaljnjega prenosa v posamezni zadevi, oceniti, ali imajo osebe, na katere so bili domnevno preneseni povečani stroški, pravno možnost zahtevati nadomestilo. Čeprav so posredni kupci upravičeni do uveljavljanja nadomestila, pa lahko nacionalna pravila o vzročnosti (vključno s pravili o predvidljivosti in oddaljenosti), ki se uporabljajo v skladu z načeli prava Unije, določajo, da določene osebe (na primer na stopnji dobavne verige, kjer so posledice oddaljene od kršitve) nimajo pravne možnosti zahtevati nadomestila v danem primeru. Sodišče bo šele na podlagi ugotovitve, da ima oseba, na katero so bili domnevno preneseni povečani stroški, pravno možnost zahtevati nadomestilo, odločalo o utemeljenosti ugovora nadaljnjega prenosa.
- (31) Potrošniki ali podjetja, na katere je bila prenesena dejanska škoda, so utrpeli škodo, ki je bila povzročena s kršitvijo nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci. Čeprav bi navedeno škodo moralo povrniti podjetje kršitelj, pa je lahko potrošnikom ali podjetjem, ki od podjetja kršitelja niso kupili ničesar, še zlasti težko dokazati obseg takšne škode. Zato je primerno zagotoviti, da se v primeru, ko je obstoj odškodninskega zahtevka ali zneska, ki se dodeli, odvisen od tega, ali in v kakšnem obsegu so se povečani stroški, ki jih je plačal neposredni kupec podjetja kršitelja, prenesli na posrednega kupca, za posrednega kupca šteje, da je predložil dokaz, v skladu s katerim so bili vsi povečani stroški, ki jih je plačal navedeni neposredni kupec, v celoti preneseni na posrednega kupca, če je lahko ta *prima facie* dokazal, da je bil takšen nadaljnji prenos opravljen. Poleg tega je primerno določiti, pod katerimi pogoji se za posrednega kupca šteje, da je predložil tak *prima facie* dokaz. Kar zadeva

ocenjevanje obsega nadaljnjega prenosa, bi moralo biti nacionalno sodišče pristojno oceniti, kateri del povečanih stroškov se je prenesel naprej na raven posrednih kupcev v sporu, ki teče pred njim. Podjetju kršitelju bi moralo biti dovoljeno, da predloži dokaze, ki izkazujejo, da dejanska izguba bodisi ni bila prenesena naprej bodisi ni bila prenesena naprej v celoti.

- (32) Kršitve zakonodaje o konkurenci so pogosto povezane s pogoji in ceno, v skladu s katerimi se blago ali storitve prodajajo, ter vodijo do povečanih stroškov in druge škode za stranke podjetij kršiteljev. Kršitev se lahko nanaša tudi na dobavo podjetju kršitelju (na primer pri nakupnem kartelu). Določbe te direktive, zlasti določbe o nadaljnjem prenosu bi bilo treba ustrezno uporabljati tudi za ta primer.
- (33) Odškodninske tožbe lahko vložijo oškodovanci, ki so kupili blago ali storitve od podjetja kršitelja, ter kupci z nižjih stopenj dobavne verige. Da bi bile sodbe v takšnih sorodnih postopkih dosledne in da bi se s tem izognili škodi, ki jo je povzročilo dejstvo, da za kršitev nacionalne zakonodaje ali zakonodaje Unije o konkurenci ni bilo izplačano polno nadomestilo, ali da bi se izognili zahtevi, da podjetje kršitelj plača odškodnino kot nadomestilo za škodo, ki je oškodovanci niso utrpeli, bi morala nacionalna sodišča v obsegu, ki ga dovoljujeta zakonodaja Unije in nacionalna zakonodaja, kar najbolj upoštevati vse sorodne pravde in sodbe v njih, zlasti tiste, v katerih je sodišče odločilo, da je bil dokazan nadaljnji prenos. To ne bi smelo vplivati na temeljne pravice obrambe ter pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča tistih oseb, ki niso stranke v teh sodnih postopkih. Vsi takšni postopki, ki tečejo pred sodišči različnih držav članic, se lahko štejejo za sorodne pravde v smislu člena 30 Uredbe št. 1215/2012. Na podlagi te določbe lahko nacionalna sodišča, razen tistega, ki je prvo začelo postopek, prekinejo postopek, ali pa se v določenih okoliščinah izrečejo za nepristojna.
- (34) Oškodovanec, ki je dokazal, da je utrpel škodo kot posledico kršitve zakonodaje o konkurenci, mora še vedno izkazati obseg škode, da bi prejel odškodnino. Ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil je vsebinsko zelo zahtevno in lahko zahteva uporabo zapletenih ekonomskih modelov. To je pogosto zelo drago in povzroča težave oškodovancem, kar zadeva pridobitev potrebnih podatkov za utemeljitev njihovih zahtevkov. Kot takšno lahko ocenjevanje škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil pomeni precejšnjo oviro, ki oškodovancem preprečuje pridobitev nadomestila za škodo, ki so jo utrpeli.
- (35) Da bi odpravili to asimetrijo informacij in nekatere težave v zvezi z ocenjevanjem škode zaradi kršitve protimonopolnih pravil ter da bi zagotovili učinkovitost odškodninskih zahtevkov, je primerno domnevati, da je kršitev v primeru kartela povzročila škodo, zlasti prek vpliva na ceno. Odvisno od dejstev v zadevi to pomeni, da je kartel povzročil zvišanje cene ali preprečil znižanje cen, do katerega bi prišlo, če ne bi bilo kršitve. Podjetje kršitelj bi moralo imeti možnost izpodbijanja takšne domneve. To izpodbojno domnevo je primerno omejiti na kartele zaradi njihove skrivne narave, ki povečuje omenjeno asimetrijo informacij in oškodovancu otežuje, da bi pridobil ustrezne dokaze, s katerimi bi dokazal obstoj škode.
- (36) Ker ni pravil Unije o ocenjevanju škode, povzročene s kršitvijo zakonodaje o konkurenci, morajo nacionalni pravni redi držav članic in nacionalna sodišča določiti, katere zahteve mora izpolniti oškodovanec pri dokazovanju obsega škode, ki jo je utrpel, kako natančno mora dokazati ta obseg, načine, ki jih lahko uporabi pri ocenjevanju obsega škode, in posledice, če določenih zahtev ne more izpolniti v celoti. Vendar pa te nacionalne zahteve ne bi smele biti niti manj ugodne od zahtev v zvezi s

podobnimi postopki z odškodninskimi tožbami po nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti) niti povzročiti, da bi bilo uveljavljanje pravice do odškodnine iz prava Unije dejansko nemogoče ali pretirano oteženo (načelo učinkovitosti). V zvezi s tem bi bilo treba upoštevati vsakršno asimetrijo informacij med strankama in dejstvo, da ocenjevanje škode pomeni ocenjevanje tega, kako bi se zadevni trg razvijal, če ne bi bilo kršitve. To ocenjevanje pomeni izvedbo primerjave dejanskega stanja s stanjem, ki je samo po sebi le domneva in kot takšno ne more biti nikoli popolnoma natančno določeno. Zato je primerno nacionalnim sodiščem podeliti pristojnost za ocenjevanje obsega škode, povzročene s kršitvijo zakonodaje o konkurenci.

- (37) Oškodovance in podjetja kršitelje bi bilo treba spodbuditi k sklenitvi dogovora o nadomestilu škode, povzročene s kršitvijo zakonodaje o konkurenci, in sicer s pomočjo mehanizmov sporazumnega reševanja sporov, kot so izvensodne poravnave, arbitraža in mediacija. Kadar je to mogoče, bi morale takšno sporazumno reševanje sporov zajeti kar največ oškodovancev in podjetij kršiteljev. Določbe te direktive o sporazumnem reševanju sporov so zato namenjene omogočanju uporabe takšnih mehanizmov in njihove večje učinkovitosti.
- (38) Zastaralni roki za vložitev odškodninskih tožb bi lahko bili takšni, da oškodovancem in podjetjem kršiteljem ne bi dopuščali dovolj časa za sklenitev dogovora o nadomestilu, ki se izplača. Da bi obema strankama dali dejansko priložnost za sporazumno rešitev spora, preden začneta postopek pred nacionalnim sodiščem, bi morale biti zastaranje zadržano za čas postopka sporazumnega reševanja spora.
- (39) Poleg tega lahko nacionalno sodišče v primeru, ko se stranki po vložitvi odškodninske tožbe pri njem odločita, da bosta sporazumno reševali predmet te tožbe, prekine postopek z odškodninsko tožbo za čas postopka sporazumnega reševanja spora. Nacionalno sodišče bi moralo pri odločanju o tem, ali naj prekine postopek, upoštevati interes hitre rešitve spora.
- (40) Da bi spodbudili sklepanje sporazumnih poravnav, podjetje kršitelj, ki plača odškodnino v okviru sporazumne rešitve spora, ne bi smelo biti postavljeno v slabši položaj v razmerju do sokršiteljev, kot bi bilo, če ne bi sklenilo sporazumne poravnave. To se lahko zgodi, kadar je kršitelj, ki se poravnava, tudi po sklenitvi sporazumne poravnave še naprej solidarno odgovoren za celotno škodo, povzročeno s kršitvijo. Kršitelj, ki se poravnava, zato načeloma ne bi smel biti dolžan prispevati k finančnemu znesku odškodnine, ki ga njegovi sokršitelji, ki se niso poravnali, plačajo oškodovancu, s katerim se je prvi kršitelj že poravnal. Pogoj za to pravilo o neplačilu prispevka je, da se je zahtevek oškodovanca zmanjšal za delež kršitelja, s katerim se je poravnal, v škodi, ki mu je bila povzročena. Ta delež bi bilo treba določiti v skladu z istimi pravili, ki se uporabljajo za določitev prispevkov med podjetji kršitelji (uvodna izjava (27) zgoraj). Brez takšnega zmanjšanja odškodnine bi bili kršitelji, ki se niso poravnali, neupravičeno prizadeti s poravnavo, katere stranke niso bili. Kršitelj, ki se poravnava, bo še vedno moral plačati odškodnino, kadar bo to edina možnost oškodovanca, da pridobi polno nadomestilo.
- (41) Kadar se od kršiteljev, ki se poravnajo, zahteva, naj prispevajo k znesku odškodnine, ki ga pozneje plačajo sokršitelji, ki se ne poravnajo, bi moralo nacionalno sodišče upoštevati znesek odškodnine, ki je že bila izplačana v okviru sporazumne poravnave, pri tem pa biti pozorno na to, da vsi sokršitelji niso nujno v enaki meri vpleteni v celoten vsebinski, časovni in geografski obseg kršitve.
- (42) Ta direktiva spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, priznana z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah.

- (43) Ker bi bilo zaradi razlik v možnostih politike in pravnih pravilih na nacionalni ravni v zvezi s pravico do nadomestila iz prava Unije v postopkih z odškodninskimi tožbami zaradi kršitve pravil konkurence Unije nemogoče zagotoviti polni učinek členov 101 in 102 PDEU ter zagotoviti pravilno delovanje notranjega trga za podjetja in potrošnike, države članice ne morejo zadovoljivo doseči teh ciljev, zato se ta dva cilja zaradi potrebne učinkovitosti in doslednosti pri uporabi členov 101 in 102 PDEU lažje dosežeta na ravni Unije. Evropski parlament in Svet zato sprejmeta to direktivo v skladu z načelom subsidiarnosti, kot je določeno v členu 5 Pogodbe o Evropski uniji. V skladu z načelom sorazmernosti iz istega člena ta direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za doseg navedenih ciljev.
- (44) V skladu s Skupnimi političnimi izjavami z dne 28. septembra 2011 držav članic in Komisije o obrazložitvenih dokumentih⁵⁵ so se države članice zavezale, da bodo v upravičenih primerih obvestilu o ukrepih za prenos priložile enega ali več obrazložitvenih dokumentov, ki pojasnjujejo razmerje med določbami direktive in ustreznimi določbami nacionalnih pravnih aktov za njen prenos. Kar zadeva to direktivo, zakonodajalec meni, da je posredovanje takšnih dokumentov upravičeno –

SPREJELA NASLEDNJO DIREKTIVO:

POGLAVJE I

PODROČJE UPORABE IN OPREDELITEV POJMOV

Člen 1

Področje uporabe direktive

1. Ta direktiva predpisuje določena pravila, ki so potrebna, da lahko vsakdo, ki je utrpel škodo zaradi kršitve člena 101 ali 102 PDEU ali nacionalne zakonodaje o konkurenci, učinkovito uveljavlja pravico do polnega nadomestila za takšno škodo. Predpisuje tudi pravila, ki spodbujajo neizkrivljeno konkurenco na notranjem trgu in odpravljajo ovire za njegovo pravilno delovanje, in sicer z zagotavljanjem enakovredne zaščite po vsej Uniji za vsakogar, ki je utrpel takšno škodo.
2. Ta direktiva predpisuje tudi pravila, s katerimi se usklajuje izvrševanje pravil konkurence v postopkih organov, pristojnih za konkurenco, in v postopkih z odškodninskimi tožbami pred nacionalnimi sodišči.

Člen 2

Pravica do polnega nadomestila

1. Vsakdo, ki je utrpel škodo zaradi kršitve zakonodaje Unije ali nacionalne zakonodaje o konkurenci, lahko zahteva polno nadomestilo za takšno škodo.
2. S polnim nadomestilom se za vsakogar, ki je utrpel škodo, vzpostavi stanje, v katerem bi ta oseba bila, če ne bi bilo kršitve. Zato polno nadomestilo zajema

⁵⁵ UL C 369, 17.12.2011, str. 14.

nadomestilo za dejansko škodo in izgubljeni dobiček ter plačilo obresti od nastanka škode do dejanskega plačila nadomestila v zvezi s takšno škodo.

3. Države članice zagotovijo, da lahko oškodovanci učinkovito uveljavljajo svoje odškodninske zahteve.

Člen 3

Načeli učinkovitosti in enakovrednosti

Države članice zagotovijo, da se vsa nacionalna materialna in procesna pravila v zvezi s postopki z odškodninskimi tožbami oblikujejo in uporabljajo tako, da oškodovancu zagotovijo učinkovito uveljavljanje pravice do polnega nadomestila iz prava Unije za škodo, povzročeno s kršitvijo zakonodaje o konkurenci. Nobena nacionalna materialna in procesna pravila v zvezi s postopki z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev člena 101 ali 102 PDEU za oškodovance niso manj ugodna od materialnih in procesnih pravil, ki urejajo podobne postopke po nacionalnem pravu.

Člen 4

Opredelitev pojmov

V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

1. „kršitev zakonodaje o konkurenci“ pomeni kršitev člena 101 ali 102 PDEU ali nacionalne zakonodaje o konkurenci v smislu odstavka 2;
2. „nacionalna zakonodaja o konkurenci“ pomeni določbe nacionalne zakonodaje, ki imajo večinoma isti cilj kot člena 101 in 102 PDEU ter se uporabijo v isti zadevi in vzporedno z zakonodajo Unije o konkurenci v skladu s členom 3(1) Uredbe (ES) št. 1/2003;
3. „odškodninska tožba“ pomeni tožbo po nacionalni zakonodaji, v okviru katere oškodovanec vloži odškodninski zahtevek pri nacionalnem sodišču; zajema lahko tudi tožbe, v okviru katerih nekdo kot zastopnik enega ali več oškodovancev vloži odškodninski zahtevek pri nacionalnem sodišču, če nacionalna zakonodaja določa to možnost;
4. „odškodninski zahtevek“ pomeni zahtevek za nadomestilo škode, povzročene s kršitvijo zakonodaje o konkurenci;
5. „oškodovanec“ pomeni vsakogar z odškodninskim zahtevkom;
6. „nacionalni organ, pristojen za konkurenco,“ pomeni organ, ki ga država članica v skladu s členom 35 Uredbe (ES) št. 1/2003 določi kot odgovornega za uporabo členov 101 in 102 PDEU;
7. „organ, pristojen za konkurenco,“ pomeni Komisijo ali nacionalni organ, pristojen za konkurenco;
8. „nacionalno sodišče“ ali „sodišče“ pomeni vsako sodišče države članice v smislu člena 267 PDEU;
9. „pritožbeno sodišče“ pomeni nacionalno sodišče, ki je pristojno za sodno presojo odločb nacionalnih organov, pristojnih za konkurenco, v okviru česar je lahko pristojno tudi za ugotavljanje kršitev člena 101 ali 102 PDEU;

10. „odločba o kršitvi“ pomeni odločbo organa, pristojnega za konkurenco, ali pritožbenega sodišča, ki ugotovi kršitev zakonodaje o konkurenci;
11. „pravnomočna“ odločba o kršitvi pomeni odločbo organa, pristojnega za konkurenco, ali pritožbenega sodišča, zoper katero ni več mogoče vložiti rednega pravnega sredstva;
12. „kartel“ pomeni sporazum in/ali usklajeno ravnanje dveh ali več konkurentov, katerega namen je usklajevanje njihovega konkurenčnega ravnanja na trgu in/ali vplivanje na relevantne parametre konkurence s praksami, kot so določanje ali usklajevanje nakupnih ali prodajnih cen ali drugih pogojev trgovanja, razdelitev proizvodnih ali prodajnih kvot, delitev trgov in kupcev, vključno z manipulacijo razpisov za zbiranje ponudb, omejitve pri uvozu ali izvozu in/ali protikonkurenčni ukrepi zoper druge konkurente;
13. „program prizanesljivosti“ pomeni program, na podlagi katerega udeleženec v skrivnem kartelu neodvisno od drugih podjetij v kartelu sodeluje s preiskovalnim organom ali organom, pristojnim za konkurenco, tako da prostovoljno predstavi informacije o kartelu in svojo vlogo v njem, v zameno za kar se mu prizna imuniteta pred kakršno koli globo, ki se naloži kartelu, ali znižanje zneska takšne globe;
14. „izjava podjetja zaradi prizanesljivosti“ pomeni ustno ali pisno predložitev informacij podjetja o skrivnem kartelu in njegovi vlogi v njem, ki jo podjetje ali njegov zastopnik prostovoljno zagotovi organu, pristojnemu za konkurenco, in ki je bila pripravljena posebej zaradi predložitve organu, da bi se podjetju priznala imuniteta ali znižanje zneska globe v okviru programa prizanesljivosti v zvezi z izvajanjem člena 101 PDEU ali zadevnimi določbami nacionalne zakonodaje; to ne zajema dokumentov ali informacij, ki obstajajo neodvisno od postopka organa, pristojnega za konkurenco („predhodne informacije“);
15. „vloga za poravnavo“ pomeni dokument o tem, da je podjetje priznalo svoje sodelovanje pri kršitvi člena 101 PDEU ali ustreznih določb nacionalne zakonodaje in krivdo zanjo, ki ga je podjetje ali njegov zastopnik prostovoljno predložil organu, pristojnemu za konkurenco, in ki je bil pripravljen posebej kot del formalne vloge, naj organ začne hitri postopek;
16. „povečani stroški“ pomenijo vsako pozitivno razliko med dejansko plačano ceno in ceno, ki bi obveljala, če ne bi bilo kršitve zakonodaje o konkurenci;
17. „sporazumna poravnava“ pomeni sporazum, v skladu s katerim se plača odškodnina na podlagi sporazumne rešitve spora.

POGLAVJE II

RAZKRITJE DOKAZOV

Člen 5

Razkritje dokazov

1. Kadar je tožnik predstavil dejstva in dokaze, ki so mu na voljo pod razumnimi pogoji in verjetno utemeljujejo sum, da je tožnik ali da so osebe, ki jih zastopa, utrpeli škodo, ki jo je povzročila toženčeva kršitev zakonodaje o konkurenci, države članice

zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča tožencu ali tretji osebi odredijo razkritje dokazov, ne glede na to, ali so ti dokazi tudi del spisa organa, pristojnega za konkurenco, in sicer v skladu s pogoji iz tega poglavja. Države članice sodiščem zagotovijo tudi možnost, da na zahtevo toženca odredijo razkritje dokazov tožniku ali tretji osebi.

Ta določba ne vpliva na pravice in obveznosti nacionalnih sodišč iz Uredbe Sveta (ES) št. 1206/2001.

2. Države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča odredijo razkritje dokazov iz odstavka 1, če je stranka, ki zahteva razkritje:
 - (a) izkazala, da z dokazi, ki so pomembni za utemeljitev njenega zahtevka ali obrambe, razpolaga nasprotna stranka ali tretja oseba; ter
 - (b) bodisi tako podrobno opisala te dokaze bodisi tako natančno opredelila njihove vrste, kot je to mogoče na podlagi dejstev, dostopnih pod razumnimi pogoji.
3. Države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča omejijo razkritje dokazov le na tisto, kar je sorazmerno. Pri odločanju o tem, ali je razkritje, ki ga je zahtevala stranka, sorazmerno, nacionalna sodišča upoštevajo pravni interes vseh zadevnih strank in tretjih oseb. Zlasti upoštevajo:
 - (a) verjetnost, da je prišlo do zatrjevane kršitve zakonodaje o konkurenci;
 - (b) obseg in stroške razkritja, zlasti za zadevne tretje osebe;
 - (c) ali dokazi, ki naj bi bili razkriti, vsebujejo zaupne informacije, zlasti v zvezi s katerimi koli tretjimi osebami, in ali obstajajo dogovori o varovanju takšnih zaupnih informacij; ter
 - (d) v primerih, ko kršitev preiskuje ali jo je preiskoval organ, pristojen za konkurenco, ali je zahteva vsebovala podrobnosti o naravi, predmetu ali vsebini takšnih dokumentov oziroma ali je bila zahteva splošna zahteva v zvezi z dokumenti, ki so bili predloženi organu, pristojnemu za konkurenco, ali so del spisa takšnega organa.
4. Države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča razpolagajo z učinkovitimi ukrepi, ki kar najbolj varujejo zaupne informacije pred neprimerno uporabo, pri tem pa tudi zagotavljajo, da so relevantni dokazi, ki vsebujejo takšne informacije, na voljo v postopku z odškodninsko tožbo.
5. Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, da so vsi pravni privilegiji in druge pravice, na podlagi katerih ni treba razkriti dokazov, v celoti učinkoviti.
6. Če so nacionalna sodišča pristojna za odreditev razkritja brez zaslišanja osebe, od katere se razkritje zahteva, države članice zagotovijo, da sodišče ne določi kazni za neizpolnitev takšne odredbe, dokler ni zaslišalo naslovnika takšne odredbe.
7. Dokazi obsegajo vse vrste dokazov, ki so dopustni v postopkih pred nacionalnimi sodišči, zlasti dokumente in vse druge predmete, ki vsebujejo informacije, ne glede na vrsto nosilca, na katerem so shranjene informacije.
8. Ta člen, brez vpliva na obveznost iz odstavka 4 in omejitve iz člena 6, državam članicam ne preprečuje, da bi ohranile ali sprejele pravila v zvezi s sistemom širšega razkritja dokazov.

Člen 6

Omejitve razkritja dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco

1. Države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča za namen postopka z odškodninsko tožbo nikoli ne morejo odrediti, naj stranka ali tretja oseba razkrije katero koli od naslednjih vrst dokazov:
 - (a) izjav podjetij zaradi prizanesljivosti in
 - (b) vlog za poravnavo.
2. Države članice zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča šele po tem, ko je organ, pristojen za konkurenco, končal postopek ali izdal odločbo iz člena 5 Uredbe št. 1/2003 ali Poglavja III Uredbe št. 1/2003, za namen postopkov z odškodninskimi tožbami odredijo razkritje naslednjih vrst dokazov:
 - (a) informacije, ki jih je pripravila fizična ali pravna oseba posebej za postopek organa, pristojnega za konkurenco;
 - (b) informacije, ki jih je zbral organ, pristojen za konkurenco, med svojim postopkom.
3. Sodišče lahko razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, ki ne spadajo v nobeno od vrst, navedenih v odstavku 1 ali 2 tega člena, odredi kadar koli v postopku z odškodninsko tožbo.

Člen 7

Omejitve uporabe dokazov, pridobljenih izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco

1. Države članice zagotovijo, da dokazi iz ene od vrst, navedenih v členu 6(1), ki jih pridobi fizična ali pravna oseba izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, pri uresničevanju svojih pravic do obrambe v skladu s členom 27 Uredbe št. 1/2003 ali ustreznimi določbami nacionalne zakonodaje, niso dopustni v postopku z odškodninsko tožbo.
2. Države članice zagotovijo, da dokazi iz ene od vrst, navedenih v členu 6(2), ki jih pridobi fizična ali pravna oseba izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, pri uresničevanju svojih pravic do obrambe v skladu s členom 27 Uredbe št. 1/2003 ali ustreznimi določbami nacionalne zakonodaje, niso dopustni v postopku z odškodninsko tožbo, dokler ta organ, pristojen za konkurenco, ne konča svojega postopka ali izda odločbe iz člena 5 Uredbe št. 1/2003 ali Poglavja III Uredbe št. 1/2003.
3. Države članice zagotovijo, da lahko dokaze, ki jih pridobi fizična ali pravna oseba izključno z dostopom do spisa organa, pristojnega za konkurenco, pri uresničevanju svojih pravic do obrambe v skladu s členom 27 Uredbe št. 1/2003 ali ustreznimi določbami nacionalne zakonodaje in ki niso dopustni v skladu z odstavkom 1 ali 2 tega člena, v postopku z odškodninsko tožbo uporabi le navedena fizična ali pravna oseba oziroma fizična ali pravna oseba, ki je njen pravni naslednik, vključno z osebo, ki je pravni naslednik zahtevka pravnega predhodnika.

Člen 8

Sankcije

1. Države članice zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča strankam, tretjim osebam in njihovim pravnim zastopnikom naložijo sankcije, če:
 - (a) ne izpolnijo sodne odredbe za razkritje ali zavrnejo njeno izpolnitev;
 - (b) uničijo relevantne dokaze, če je v času uničenja:
 - (i) stranka, ki je dokaze uničila, bila ali je bila pred tem stranka v postopku organa, pristojnega za konkurenco, v zvezi z ravnanjem, ki je podlaga za odškodninsko tožbo; ali
 - (ii) stranka, ki je dokaze uničila, vedela ali bi se lahko od nje razumno pričakovalo, da je vedela, da je bila pri nacionalnem sodišču vložena odškodninska tožba in da so bili dokazi relevantni za utemeljitev bodisi odškodninskega zahtevka bodisi ugovora zoper njega; ali
 - (iii) stranka, ki je dokaze uničila, vedela, da so bili dokazi relevantni za tekoči ali prihodnji postopek z odškodninsko tožbo, v katerem je ali bi bila tožnica ali toženka;
 - (c) ne izpolnijo obveznosti, ki so jim bile naložene s sodno odredbo za varstvo zaupnih podatkov, ali zavrnejo njihovo izpolnitev; ali
 - (d) zlorabijo pravice v zvezi z razkritjem dokazov, določene v tem poglavju, ter dokaze in informacije, ki iz njega izhajajo.
2. Države članice zagotovijo, da so sankcije, ki jih lahko naložijo nacionalna sodišča, učinkovite, sorazmerne in odvračilne. Kar zadeva ravnanje strank v postopku z odškodninsko tožbo, sta sankciji, ki sta na voljo nacionalnim sodiščem, možnost sprejetja odločitve v škodo strank, kot so domneva, da je relevantno vprašanje dokazano, oziroma popolna ali delna zavrnitev zahtevkov in ugovorov ter možnost odreditve plačila stroškov.

POGLAVJE III

UČINEK NACIONALNIH ODLOČB, ZASTARANJE IN SOLIDARNA ODGOVORNOST

Člen 9

Učinek nacionalnih odločb

Kadar nacionalna sodišča v skladu s členom 101 ali 102 PDEU ali nacionalno zakonodajo o konkurenci v postopkih z odškodninskimi tožbami odločajo o sporazumih, sklepih ali ravnanjih, ki so že predmet pravnomočne odločbe o kršitvi, ki sta jo izdala nacionalni organ, pristojen za konkurenco, ali pritožbeno sodišče, države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča ne morejo sprejeti odločitev v nasprotju s takšnimi odločbami o kršitvi. Ta obveznost ne posega v pravice in obveznosti iz člena 267 PDEU.

Člen 10

Zastaranje

1. Države članice določijo pravila o zastaranju glede vložitve odškodninskih tožb v skladu s tem členom. Navedena pravila določajo začetek teka zastaranja, čas, potreben za zastaranje, in okoliščine, v katerih se lahko zastaranje pretrga ali zadrži.
2. Države članice zagotovijo, da zastaranje ne začne teči, dokler oškodovanec ni seznanjen ali se od njega ne more razumno pričakovati, da je seznanjen:
 - (i) z ravnanjem, ki pomeni kršitev;
 - (ii) z opredelitvijo takšnega ravnanja kot kršitve zakonodaje Unije ali nacionalne zakonodaje o konkurenci;
 - (iii) z dejstvom, da mu je kršitev povzročila škodo, in
 - (iv) z identiteto kršitelja, ki mu je povzročil takšno škodo.
3. Države članice zagotovijo, da zastaranje ne začne teči pred dnem, ko nepretrgana ali ponovljena kršitev preneha.
4. Države članice zagotovijo, da je zastaralni rok za vložitev odškodninske tožbe vsaj pet let.
5. Države članice zagotovijo, da se zastaranje zadrži, če organ, pristojen za konkurenco, sprejme ukrep za namen preiskave ali postopka o kršitvi, s katero je povezana odškodninska tožba. Zadržanje zastaranja preneha najprej eno leto po pravnomočnosti odločbe o kršitvi ali drugačnem koncu postopka.

Člen 11

Solidarna odgovornost

1. Države članice zagotovijo, da so podjetja, ki so s skupnim delovanjem kršila zakonodajo o konkurenci, solidarno odgovorna za škodo, povzročeno s kršitvijo: vsako podjetje kršitelj odgovarja za plačilo celotne škode in oškodovanec lahko zahteva plačilo polnega nadomestila od katerega koli od njih, dokler ni v celoti poplačan.
2. Države članice zagotovijo, da je podjetje, ki mu je organ, pristojen za konkurenco, priznal imuniteto pred globami v okviru programa prizanesljivosti, odškodninsko odgovorno oškodovancem, ki niso njegovi neposredni ali posredni kupci oziroma dobavitelji, le v primeru, ko ti ne morejo pridobiti polnega nadomestila od drugih podjetij, ki so vpletena v isto kršitev zakonodaje o konkurenci.
3. Države članice zagotovijo, da lahko podjetje kršitelj zahteva od vsakega drugega podjetja kršitelja, naj mu povrne znesek, ki se določi glede na njegov relativni delež v škodi, povzročeni s kršitvijo. Znesek prispevka podjetja, ki mu je organ, pristojen za konkurenco, priznal imuniteto pred globami v okviru programa prizanesljivosti, ne preseže deleža v škodi, ki jo je podjetje povzročilo svojim neposrednim ali posrednim kupcem oziroma dobaviteljem.
4. Kar zadeva kršitev podjetij kršiteljev, s katero je bila povzročena škoda oškodovancem, ki niso njihovi neposredni ali posredni kupci oziroma dobavitelji,

države članice zagotovijo, da se obseg prispevka osebe z imuniteto določi glede na njen relativni delež v takšni škodi.

POGLAVJE IV

NADALJNI PRENOS POVEČANIH STROŠKOV

Člen 12

Ugovor nadaljnega prenosa

1. Države članice zagotovijo, da lahko toženec v postopku z odškodninsko tožbo kot ugovor zoper odškodninski zahtevek uveljavlja dejstvo, da je tožnik v celoti ali delno prenesel naprej povečane stroške, ki so posledica kršitve. Dokazno breme glede nadaljnega prenosa povečanih stroškov nosi toženec.
2. Če so bili povečani stroški preneseni naprej na osebe na naslednji stopnji dobavne verige, ki nimajo pravne možnosti zahtevati nadomestila za škodo, ki so jo utrpele, toženec ni upravičen do uveljavljanja ugovora iz prejšnjega odstavka.

Člen 13

Posredni kupci

1. Kadar je v postopku z odškodninsko tožbo obstoj odškodninskega zahtevka ali znesek nadomestila, ki se dodeli, odvisen od tega, ali – oziroma v kakšnem obsegu – so se povečani stroški prenesli naprej na tožnika, države članice zagotovijo, da dokazno breme glede obstoja in obsega takšnega nadaljnega prenosa nosi tožnik.
2. V primeru iz odstavka 1 tega člena se šteje, da je posredni kupec dokazal, da so bili nanj preneseni povečani stroški, če izkaže:
 - (a) da je toženec kršil zakonodajo o konkurenci;
 - (b) da so bili posledica kršitve povečani stroški za neposrednega kupca toženca in
 - (c) da je kupil blago ali storitve, ki so bili predmet kršitve, oziroma blago ali storitve, ki izhajajo iz blaga ali storitev, ki so bile predmet kršitve, ali pa vsebujejo takšno blago ali storitve.

Države članice zagotovijo, da je sodišče pristojno oceniti, kateri del povečanih stroškov se je prenesel naprej.

Ta določba ne posega v pravico kršitelja, v skladu s katero lahko ta izkaže, da povečani stroški niso bili ali niso bili v celoti preneseni na posrednega kupca.

Člen 14

Izgubljeni dobiček in kršitev na ravni dobave

1. Pravila iz tega poglavja ne posegajo v pravico oškodovanca, da zahteva nadomestilo za izgubljeni dobiček.

2. Države članice zagotovijo, da se pravila iz tega poglavja ustrezno uporabijo, kadar je kršitev zakonodaje o konkurenci povezana z dobavo podjetju kršitelju.

Člen 15

Odškodninske tožbe tožnikov z različnih stopenj dobavne verige

1. Kar zadeva ocenjevanje, ali so zahteve dokaznega bremena, ki izhajajo iz uporabe člena 13, izpolnjene, države članice zagotovijo, da nacionalna sodišča, pri katerih so bile vložene odškodninske tožbe, ustrezno upoštevajo:
 - (a) odškodninske tožbe, ki so povezane z isto kršitvijo zakonodaje o konkurenci, vendar so jih vložili tožniki z drugih stopenj dobavne verige; ali
 - (b) sodbe, izdane na podlagi takšnih tožb.
2. Ta določba ne vpliva na pravice in obveznosti nacionalnih sodišč iz člena 30 Uredbe (EU) št. 1215/2012.

POGLAVJE V

OCENJEVANJE ŠKODE

Člen 16

Ocenjevanje škode

1. Države članice zagotovijo, da se v primeru kartelne kršitve domneva, da je kršitev povzročila škodo. Podjetje kršitelj ima pravico, da izpodbija to domnevo.
2. Države članice zagotovijo, da dokazno breme ter dokazni standard in standard zadostne navedbe dejstev, ki so potrebni za ocenjevanje škode, ne morejo dejansko onemogočiti uveljavljanja pravice oškodovanca do odškodnine ali ga pretirano otežiti. Države članice zagotovijo, da se sodišču podeli pristojnost za ocenjevanje obsega škode.

POGLAVJE VI

SPORAZUMNO REŠEVANJE SPOROV

Člen 17

Odložilni učinek sporazumnega reševanja sporov

1. Države članice zagotovijo, da se zastaranje glede vložitve odškodninske tožbe zadrži za čas postopka sporazumnega reševanja spora. Prekinitev zastaralnega roka se uporabi le v zvezi s tistimi strankami, ki sodelujejo ali so sodelovale pri sporazumnem reševanju spora.
2. Države članice nacionalnim sodiščem, pri katerih je bila vložena odškodninska tožba, zagotovijo možnost, da prekinejo postopek, če stranke tega postopka

sodelujejo pri sporazumnem reševanju spora v zvezi z zahtevkom iz te odškodninske tožbe.

Člen 18

Učinek dogovorov o poravnavi za naknadne odškodninske tožbe

1. Države članice zagotovijo, da se na podlagi dogovora o poravnavi zahtevkov oškodovanca, ki se poravna, zmanjša za delež sokršitelja, s katerim se poravna, v škodi, ki jo je kršitev povzročila oškodovancu. Sokršitelji, ki se ne poravnajo, za preostali znesek zahtevka ne morejo terjati prispevka od sokršitelja, ki se poravna. Le kadar sokršitelji, ki se ne poravnajo, ne morejo plačati zneska preostale škode iz zahtevka, se lahko od sokršitelja, ki se je poravnal, zahteva plačilo deleža v škodi oškodovancu, ki se poravna.
2. Nacionalna sodišča pri določanju deleža v škodi vsakega sokršitelja ustrezno upoštevajo morebitne predhodne dogovore o poravnavi, ki jih je sklenil posamezni sokršitelj.

POGLAVJE VII

KONČNE DOLOČBE

Člen 19

Ponovni pregled

Komisija pregleda izvajanje te direktive ter poroča Evropskemu parlamentu in Svetu najpozneje do [...] [*računa naj se pet let od izteka roka za prenos te direktive*].

Člen 20

Prenos v nacionalno zakonodajo

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do [*računa naj se dve leti od izteka roka za sprejetje te direktive*]. Komisiji nemudoma sporočijo besedilo navedenih predpisov.
Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.
2. Države članice sporočijo Komisiji besedilo glavnih določb nacionalne zakonodaje, ki so jih sprejele na področju uporabe te direktive.

Člen 21

Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Člen 22

Naslovniki

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Strasbourgu,

Za Evropski parlament

Za Svet

OCENA FINANČNIH POSLEDIC ZAKONODAJNEGA PREDLOGA

Ta predlog ne vpliva na proračun EU.